№. 84. ПЯТНИЦА, 27 ОКТЯБРЯ. 1861. PIATEK, 27 PAŹDZIERNIKA. Nr. 84.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. GAZETA URZĘDOWA.

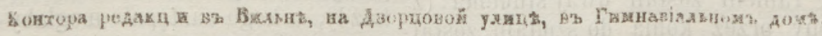
„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“ выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цѣна за годъ	10 р.
„ „ съ пересылкою	12 „
„ за полъ года	5 „
„ „ съ пересылкою	6 „
„ на четверть года	2 „ 50 к.
„ „ съ пересылкою	3 „
„ за 1 мѣсяцъ	1 „

За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILEŃSKI“ wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna	rs. 10
„ „ z przesyłką	„ 12
„ półroczna	„ 5
„ „ z przesyłką	„ 6
„ kwartalna	„ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką	„ 3
„ miesięczna	„ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Biuro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, 24-го октября.

23-го сего октября, въ половинѣ девятаго часа вечера, ГОСУДАРЫНЯ ИМПЕРАТРИЦА изволила возвратиться въ вожделѣнномъ здравіи изъ Крыма въ Царское село, съ Ихъ Императорскими Высочествами: Государемъ Великимъ Княземъ Сергіемъ Александровичемъ и Великою Княжною Маріею Александровною.

Высочайшимъ приказомъ, по военному вѣдомству, 9-го октября, исправляющій должность Намѣстника ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА въ Царствѣ Польскомъ и командующій 1-ю арміею, генералъ-адъютантъ, генералъ отъ кавалеріи графъ *Ламбертъ 1-й* увольняется въ отпускъ, за границу, до излеченія болѣзни. Генералъ-адъютантъ, генералъ отъ инфантеріи *Лидерсъ*—назначается, на время отсутствія генералъ-адъютанта графа Ламберта 1-го, исправляющимъ должность намѣстника ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА въ Царствѣ Польскомъ и временно главнокомандующимъ 1-ю арміею, съ оставленіемъ въ настоящемъ званіи.

Преобразованіе въ институтѣ корпуса инженеровъ путей сообщенія.

„Сѣверная Пчела“ сообщаетъ слѣдующій приказъ г. главноуправляющаго путями сообщенія и публичными зданіями:

„ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по всеподданнѣйшему докладу моему, въ 8-й день сентября сего года, Высочайше разрѣшить соизволилъ:

„1) Предоставить ближайшему усмотрѣнію начальства института корпуса инженеровъ путей сообщенія дозволить жить на собственныхъ квартирахъ, у родителей или попечителей, тѣмъ изъ воспитанниковъ старшихъ четырехъ классовъ, которые, пробывъ въ институтѣ неменѣе одного года, изъявятъ желаніе и предъявятъ на это согласіе своихъ родителей или попечителей, принимающихъ ихъ къ себѣ на жительство. При этомъ вмѣняется въ непремѣнную обязанность воспитанникамъ являться въ институтъ, для слушанія лекцій и по другимъ служебнымъ обязанностямъ, и вообще, какъ внутри заведенія, такъ и внѣ онаго, соблюдать въ точности форму и прочія установленныя правила.

2) Воспитанникамъ, уволеннымъ на жительство внѣ института, предоставить довольствоваться отъ онаго, буде пожелаютъ, *одеждою, бѣльемъ, обѣденнымъ столомъ и учебными пособіями*, по настоящему положенію.

3) Воспитанникамъ старшихъ четырехъ классовъ, остающимся на жительствѣ въ институтѣ и пробывшимъ уже въономъ неменѣе года, дозволяется ежедневный выходъ изъ заведенія, отъ трехъ до десяти часовъ пополудни, въ свободное отъ классныхъ и другихъ служебныхъ занятій время, съ разрѣшенія, на каждый разъ, начальника института.

и 4) Начальству института предоставляется, въ случаѣ замѣченныхъ предосудительныхъ поступковъ воспитанника, получившаго дозволеніе на отлучку, или на жительство, внѣ заведенія, прекратить данное дозволеніе, или представлять главноуправляющему объ увольненіи вовсе того воспитанника изъ института.“

МОСКВА.

17-го октября, въ 9 часовъ по полудни изволилъ прибыть, проѣздомъ изъ Ливадіи, въ здѣшнюю столицу ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО ГОСУДАРЬ

Dział urzędowy.

St.-Petersburg, 24-go października.

Dnia 23 b. m. października, o pół do dziewiątéj wieczorem, CESARZOWA JEJ MOŚĆ raczyła wrócić w pożądaném zdrowiu z Krymu do Carskiego Sioła; z Ich Cesarskiemi Wysokościami: Wielkim Księciem Sergjuszem Aleksandrowiczem i Wielką Księżną Marją Aleksandrówną.

Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale wojennym, 9-go października, pełniący obowiązek Namiestnika JEGO CESARSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiém i dowodzący armią 1-szą, jenerał-adjutant, jenerał jazdy hrabia *Lambert 1-szy* uwolniony został na urlop, za granicę, dla poratowania zdrowia. Jenerał-adjutant, jenerał-piechoty *Lüders* naznaczony został, na czas nieobecności jenerał-adjutanta hrabiego Lamberta 1-go, pełniącym obowiązek Namiestnika JEGO CESARSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiém i czasowie głównodowodzącym 1-szą armją, z pozostaniem w dotychczasowéj godności.

Reforma w instytucie korpusu inżynierów dróg kommunikacji.

W Pszczole Północnéj czytamy następujący rozkaz dzienny p. głównozarządzającego drogami kommunikacji i publicznemi budowlami:

„CESARZ JEGO MOŚĆ, po najpoddanniejszem przełożeniu mojém, dnia 3-go września, roku teraźniejszego, Najwyżéj raczył rozstrzygnąć:

1) Zostawić do najbliższéj uwagi zwierzchności instytutu korpusu inżynierów dróg kommunikacji udzielenie pozwolenia na mieszkanie we własnych kwaterach, u rodziców lub opiekunów, tym z wychowańców wyższych klass czterech, którzy po przebyciu w instytucie nie mniéj nad rok jeden, oświadczą chęć i okażą na to zgodzenie się swoich rodziców lub opiekunów, przyjmujących ich do siebie na mieszkanie. Przyczém przepisuje się za konieczny obowiązek, iżby wychowańcy przybywali do instytutu dla słuchania lekcij i pełnienia innych obowiązków służbowych, i w ogólności żeby tak w samym zakładzie, jako i po za obrębem jego, ściśle zachowywali formę i inne przepisy ustanowione.

2) Wychowańcy, uwolnieni na mieszkanie za obrębem instytutu, mogą zeń otrzymywać, skoro tego będą żądali, *odzienie, bieliznę, stół i pomoce naukowe,* według zakresu dotychczasowego.

3) Wychowańcom czterech klass wyższych, pozostającym na mieszkaniu w instytucie, i którzy przebyli już w nim nie mniéj roku, pozwala się codzień wychodzić z zakładu, od godziny 3 po południu do 10 wieczorem, w czasie wolnym od prac naukowych i innych zajęć służbowych, za daném każdo-razowie przez naczelnika instytutu pozwoleniem.

i 4) Zwierzchność instytutu jest upoważnioną, w razie jeżeli postrzeże naganne postępki wychowańca mającego pozwolenie na wyjście lub na mieszkanie za obrębem zakładu, do cofnienia udzielonego pozwolenia, albo też do przedstawienia głównozarządzającemu o zupełne uwolnienie takiego wychowańca z instytutu.“

MOSKWA.

Dnia 17-go października, o godzinie 9 wieczorem raczył przybyć, w przejeździe z Liwadji, do stolicy tutejszéj NAJJAŚNIEJSZY CESARZ JEGO MOŚĆ, i zaba-

---

ДОКЛАДЪ ПЕРВАГО ОТДѢЛЕНІЯ КОММИССІИ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЙ

для пересмотра системы податей и сборовъ.

(Продолженіе).

I.

Историческій обзоръ земскихъ повинностей.

Въ древней до-петровской Россіи всѣ подати и повинности дѣлились, по назначенію и способу ихъ отправленія, на два главные вида: 1) царскіе и государственные сборы деньгами и запасами или такъ называемыя дани, шедшія частію на издержки царя и двора, частію на разныя государственныя потребности, и 2) натуральныя работы по разнымъ надобностямъ земскимъ и государственнымъ, но выполняемыя всегда на мѣстахъ и мѣстными средствами. Перваго вида подати и повинности всегда обращали на себя вниманіе правительства; напротивъ, назначеніе и отправленіе мѣстныхъ повинностей предоставлялось усмотрѣнію обывателей, или, еще чаще, полному произволу областныхъ властей. Правительство вмѣшивалось въ ихъ отправленіе только тогда, когда какая-либо изъ сихъ повинностей, по особымъ обстоятельствамъ (напримѣръ постройка крѣпостей и засѣкъ во время войны), составляла интересъ цѣлаго государства.

Мѣстныя повинности получили въ послѣдствіи названіе *земскихъ*. Термина этого не было въ нашемъ законодательствѣ до XIX столѣтія, потому-что повинности сіи не составляли предмета общаго законодательства.

Съ другой стороны должно сказать, что и въ законодательствѣ и въ другихъ историческихъ актахъ издревле встрѣчались слова „земскія дѣла, земскія власти.“ Выраженія эти употреблялись, большею частію, въ тѣхъ случаяхъ, когда дѣло шло о общихъ (преимущественно хозяйственныхъ) интересахъ извѣстной мѣстности „земли“, или объ управлявшихъ самою землею, посредствомъ выборныхъ лицъ, земскихъ властей (земскихъ старостъ, цѣловальниковъ). За всѣмъ симъ однако въ эпоху до-петровскую правительственныя распоряженія касались мѣстныхъ (или земскихъ) повинностей весьма рѣдко, такъ-что предметы ихъ никакимъ постановленіемъ опредѣлены не были. Петръ Великій, ознаменовавъ царствованіе свое многоразличными преобразованіями внутренняго быта государства, обратилъ впервые ближайшее вниманіе на финансовую систему, при коей и мѣстныя натуральныя повинности, за развитіемъ народнаго богатства и разныхъ новыхъ потребностей государства, находимы были болѣе тягостными, нежели денежные сборы, и потому, съ одной стороны, вообще повинности натуральныя стали замѣняться денежными, съ другой стороны, въ распоряженіяхъ правительства точнѣе обозначались предметы повинностей и каждая изъ нихъ получала отдѣльное развитіе, сообразно съ мѣстными и общими потребностями. Въ началѣ XIX вѣка, для ограниченія произвола и предупрежденія злоупотребленій въ отправленіи мѣстныхъ повинностей, появились первыя общія о нихъ правила, причемъ повинности сіи названы земскими. Названіе это сначала даваемо было повинностямъ, отправляемымъ въ предѣлахъ одной и той же губерніи всѣми сословіями (въ томъ числѣ и городскими) вмѣстѣ, но присемъ размѣръ и раскладка повинностей зависѣли преимущественно отъ представителей земства (всей губерніи), которое такимъ образомъ и удержало въ это время свой первобытный характеръ. Однако современемъ этотъ характеръ въ настоящемъ столѣтіи значительно измѣнился рядомъ разнообразныхъ законоположеній и распоряженій правительства, ограничившаго болѣе и болѣе права обывателей и даже сословій въ ихъ частныхъ потребностяхъ. Это направленіе, развивавшееся незамѣтно и, такъ сказать, безсознательно, возникло изъ того, что многія изъ земскихъ повинностей не имѣли мѣстнаго интереса.

Вышеизложенныя общія указанія на историческій ходъ земскихъ повинностей—которыя, будучи въ состояніи совершенно неопредѣленномъ до Петра Великаго, начали развиваться подробнѣе съ его царствованія, и затѣмъ, въ началѣ XIX вѣка, получили первыя общія о нихъ правила, даютъ возможность раздѣлить историческое ихъ обозрѣніе на 3 періода: 1-й—до Петра Великаго; 2-й—до начала XIX вѣка, т.-е. до изданія въ 1805 году первыхъ общихъ правилъ о земскихъ повинностяхъ, и 3-й—съ этого времени до нынѣшняго.

I. ПЕРІОДЪ.

Состояніе земскихъ повинностей до Петра Великаго.

Въ началѣ государственной жизни, повинности всегда состоятъ преимущественно въ мѣстныхъ личныхъ силахъ и дѣйствіяхъ подданныхъ, т.-е. имѣютъ характеръ положительно натуральныхъ повинностей. За неразвитіемъ народнаго богатства, каждый жертвуетъ на пользу общественную скорѣе личными услугами, нежели денежными средствами, въ которыхъ самъ болѣе или менѣе нуждается.

При ограниченности и простотѣ государственныхъ потребностей, такой способъ ихъ удовлетворенія бываетъ достаточнымъ, въ особенности для достиженія цѣли охраненія безопасности и защиты государства, которая есть почти единственная, въ то время общесознаваемая потребность. Въ послѣдствіи, по мѣрѣ развитія государственной и общественной жизни націи, обнаруживаются такія новыя потребности, которыя не могутъ быть удовлетворены однѣми натуральными повинностями мѣстныхъ обывателей, а потому дѣлается необходимымъ содѣйствіе подданныхъ денежными средствами, и тогда повинности постепенно и незамѣтно переходятъ въ разные денежные сборы, или налоги.

Таковъ былъ вообще ходъ развитія повинностей въ Россіи до Петра Великаго.

Въ частности же, относительно появленія повинностей въ древней Руси, должно сказать слѣдующее:

а) Въ XV вѣкѣ являются въ нашемъ отечествѣ: *дороги ямскія и проселочныя*. Первыя служили для правительственныхъ сношеній и не подлежали частному распоряженію, существованіе же вторыхъ было обязательно для землевладѣльцевъ; поэтому работы по ямскимъ дорогамъ въ XVI и XVII столѣтіяхъ составляли повинность селеній, прилегавшихъ къ дорогѣ, а проселочныя дороги оставались безъ всякихъ исправленій. Мосты, перевозы и гати устраивались и содержались землевладѣльцами, за что проѣзжающіе платили имъ извѣстный сборъ.

Но потомъ, указомъ 1596 г., означенный сборъ объявленъ былъ царскимъ доходомъ, и только одна половина его отдавалась владѣльцамъ, а другая поступала въ казну. Уложеніемъ 1649 года возстановленъ насчетъ того сбора прежній порядокъ. Изъ сего видно, что въ XVIII стол. устройство дорогъ и переправъ вообще не входило въ кругъ правительственныхъ распоряженій, а было возложено на придорожныхъ жителей.

б) *Гоньбою и извозомъ* по дорогамъ занимались мѣстные обыватели, которые назывались ямщиками а ихъ селенія ямами. Населенія ямовъ образовались изъ людей, проживавшихъ въ деревняхъ и селахъ, находившихся въ близкомъ разстояніи отъ большихъ дорогъ. Въ пособіе ямщикамъ ближайшіе помѣщичьи и монастырскіе крестьяне выставляли въ ямы телѣги, лошадей, упряжь и ямщиковъ; прочіе уѣздные люди платили ямскія деньги на жалованье ямщикамъ. Правительство пользовалось ямщиками только для отправленія чрезъ нихъ своихъ гонцовъ, посланниковъ и должностныхъ лицъ; однако обязанности ямщиковъ къ правительству опредѣлены не были. Неудобство такой неопредѣлительности вызвало въ царствованіе Алексѣя Михайловича учрежденіе на многихъ трактахъ въ видѣ повинности отъ земли, постоянныхъ ямовъ, равно назначеніе жалованья ямщикамъ за гоньбу по дѣламъ правительства.

в) Повинности обывателей *по содержанію и движенію войскъ* до XVIII вѣка были не особенно велики, по сравнительно небольшому числу войскъ и по способу ихъ содержанія. Жалованье и содержаніе постояннаго войска относилось частію на общіе доходы государства, частію же на доходы съ помѣстьевъ. На военныя издержки учреждался во время войны особый сборъ съ дворовъ и съ доходовъ. Подводы для войскъ получались съ ямовъ или отъ уѣздныхъ крестьянъ, а постройка и починка городскихъ укрѣпленій исполнялась иногда натурою, иногда денежнымъ сборомъ съ посошныхъ людей (городскихъ и уѣздныхъ); но при этомъ давалось для этихъ построекъ пособіе отъ казны.

г) По *содержанію и помѣщенію арестантовъ*, до XVIII вѣка, нѣкоторыя потребности (устройство и содержаніе тюремъ, пересылка арестантовъ) удовлетворялись губными повинностями; содержаніе же арестантовъ и тюремныхъ смотрителей (приставовъ) относилось частію на особыя пошлины (вложное, пожелѣзное, за прокормъ), взыскиваемыя съ самихъ колодниковъ, съ истцовъ, съ помѣщиковъ, и частію на казну.

д) Наконецъ, кромѣ помянутыхъ повинностей, касавшихся отчасти общихъ государственныхъ интересовъ, были еще въ древнемъ періодѣ повинности для удовлетворенія потребностей *мѣстнаго управленія*. Къ симъ потребностямъ относились: а) помѣщеніе мѣстнаго управленія: б) содержаніе лицъ, оное составляющихъ, и в) снабженіе ихъ подводами по дѣламъ службы. Потребности тѣхъ и другихъ властей удовлетворялись различно: правительственныя коренныя власти получали жалованье изъ общихъ сборовъ и кромѣ того имѣли дохода отъ дѣлопроизводства, а выборное управленіе удовлетворялось исключительно повинностями земскихъ людей, и посему повинности эти вовсе не подлежали контролю центральной власти и предоставлялись усмотрѣнію земства. Къ нимъ принадлежали: постройка, починка помѣщенія выборнаго управленія (земскихъ губныхъ избъ и проч.), отопленіе и освѣщеніе его, снабженіе письменными принадлежностями и подводами для выборныхъ властей и т. п. Такой порядокъ сохранился до XVIII вѣка, т. е. до того времени, когда земскія учрежденіи начинаютъ замѣняться правительственными органами.

(Продолженіе впр. дѣ.)

ИМПЕРАТОРЪ, и пробывъ на станціи Николаевской желѣзной дороги 2 часа, отправился въ С.-Петербургъ. (*В. М. Г. П.*)

Въ *В. Мос. Гор. Полиціи* напечатано:

„12-го сего октября, около полудня, толпа, состоявшая изъ студентовъ и непринадлежащихъ къ университету лицъ, всего до 500 человѣкъ, собралась на Тверской площади, противъ дома военнаго генералъ-губернатора. Хотя высланный въ тоже время адъютанъ объявилъ толпѣ приказаніе его высокопревосходительства немедленно разойтись, что повторялъ и мѣстный частный приставъ, но, вопреки сего приказанія, стоявшіе впереди толпы студенты устремились на подъѣздъ дома, а остальная толпа начала шумѣть, заглушая слова адъютанта, и махать палками. Посему, на основаніи 162-й статьи уст. о пресѣч. и предупр. прест., повелѣвающей брать подъ стражу не только всякое подозрительное сборище, но и сборище для подачи просьбъ скопомъ,—приказано было жандармамъ и полицейскимъ служителямъ арестовать толпу. Какъ въ тоже время часть толпы бросилась бѣжать, то жандармы и полицейскіе служители, останавливая бѣгущихъ, задержали на улицахъ и нѣсколько молодыхъ людей, случайно шедшихъ на площадь. Въ арестованіи бѣгущихъ приняли участіе, совершенно неожиданно, и нѣкоторые изъ бывшихъ на площади простолюдиновъ.

„Всего арестовано 340 человѣкъ, и въ тотъ же день назначена особая коммисія, которою признано нужнымъ удержать подъ арестомъ 39 человѣкъ, (въ томъ числѣ 22 студента и 17 стороннихъ слушателей, и лицъ, не принадлежащихъ къ университету) остальныхъ же 301 человѣкъ, по удостовѣреніи въ ихъ личности, отпустить по квартирамъ.

„На площади, гдѣ стояла толпа, найдено три кинжала и 58 палокъ.

„При арестованіи ушибены 2 студента (изъ коихъ одинъ ушибенъ лошадью и отправленъ въ больницу) и 2 жандарма, которымъ нанесены удары по лицу; одинъ изъ нихъ также въ больницѣ. Кромѣ того, одному жандарму нанесенъ былъ ударъ кинжаломъ, который однако же не причинилъ вреда, ибо попалъ въ мѣдную пряжку на протупеѣ и прорѣзалъ ремень и полукафтанъ.“

(*Мос. Вѣд.*)

Объ отобраніи оружія въ Кіевскомъ генералъ-губернаторствѣ.

Послѣднія событія въ Царствѣ Польскомъ отозвались въ нѣкоторыхъ изъ западныхъ губерній имперіи рядомъ явленій, которыя носятъ характеръ сочувствія къ той эпохѣ, когда этотъ край, составляющій издревле достояніе Россіи, находился временно въ составѣ бывшаго польскаго королевства.

Для прекращенія обнаруживавшихся по этому поводу безпорядковъ, въ числѣ Высочайше утвержденныхъ и распубликованныхъ въ указахъ правительствующаго сената мѣръ, между прочимъ въ Виленскомъ генералъ-губернаторствѣ и Минской губерніи произведено обезоруженіе жителей.

„**ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ** благоугодно было предоставить г. Кіевскому военному, Подолькому и Волынекому генералъ-губернатору привести эту мѣру въ дѣйствіе и во ввѣренномъ его управленію краѣ, когда сочтетъ это нужнымъ.

Генералъ-губернаторъ, имѣя въ виду господствовавшее тогда по-видимому спокойное состояніе края, не принялъ здѣсь этой мѣры, въ томъ предположеніи, что польское населеніе ввѣренныхъ ему губерній, состоящее едва изъ 485,000 душъ католиковъ, безъ различія происхожденія, на всю массу населенія слишкомъ изъ 5,250,000 душъ, понимая свое положеніе и свои истинные интересы, не позволитъ себѣ какого бы то ни было рода заявленія желаній и стремленій противъ существующаго правительственнаго порядка, и ограничился только, какъ извѣстно, одною повѣркою находящагося у жителей оружія.

Къ сожалѣнію, въ слѣдствіе злонамѣренныхъ подстрекательствъ, волнующихъ воображеніе и питающихъ мечтательныя стремленія праздной и легкомысленной части польскаго населенія, въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ ввѣреннаго его сіятельству края, стали проявляться между этимъ населеніемъ крайне неумѣстныя выходки, состоящія въ пѣніи по костеламъ польскихъ патріотическихъ гимновъ, препятствующемъ даже иногда отправленію самаго богослуженія и такимъ образомъ нарушающемъ святость храмовъ Божіихъ и уваженіе къ религіи; публичномъ служеніи панихидъ по нѣкоторымъ изъ польскихъ патріотовъ и водруженіи на публичныхъ мѣстахъ крестовъ, въ видѣ политическихъ демонстрацій, и наконецъ поведшія въ послѣднее время къ безпорядкамъ въ Житомирѣ, которые вынудили его сіятельство объявить этотъ городъ на военномъ положеніи.

Не сморя на всѣ предостереженія, сдѣланныя его сіятельствомъ дворянству чрезъ гг. предводителей, выходки эти продолжаются. Чтобы удержать польское населеніе управляемыхъ имъ губерніи въ границахъ законности и приличія, г. генералъ-губернаторъ вынужденъ, къ прискорбію его, обратиться къ необходимымъ мѣрамъ строгости и предосторожности, и потому сдѣлалъ распоряженіе о безоруженіи всѣхъ жителей польскаго происхожденія, на нижеслѣдующихъ основаніяхъ:

1) Объявить чрезъ полицейскія начальства жителямъ губерніи, чтобы они—въ городахъ не позже пятнадцатидневнаго, а въ уѣздахъ—мѣсячнаго срока—представили и сдали все имѣющееся у нихъ оружіе, въ городахъ—начальникамъ полицій, а въ уѣздахъ—становымъ приставамъ, и что затѣмъ всякій, у кого въ послѣдствіи оно могло бы оказаться послѣ назначеннаго для сдачи срока, будетъ признаваемъ преднамѣреннымъ укрывателемъ и подвергнутъ суду по всей строгости законовъ.

2) Въ отношеніи порядка пріема отъ частныхъ лицъ и сдачи затѣмъ въ инвалидныя команды, для доставленія въ арсеналъ, оружія какъ обыкновеннаго, такъ и кабинетнаго, драгоцѣннаго или древняго, полиціи обязаны руководствоваться распоряженіями, изложенными въ отношеніяхъ его сіятельства къ г. начальнику губерніи, отъ 22-го августа, N. 3755, и отъ 29-го числа того же мѣсяца, за N. 3869.

3) Оружіе, находящееся въ магазинахъ для продажи и значащееся въ описи полиціи, можетъ быть сохраняемо въ магазинѣ, но съ тѣмъ, чтобы оно продавалось каждый разъ не иначе, какъ съ письменнаго г. начальника губерніи разрѣшенія, въ чемъ и обязать торговцевъ подпискою съ предостереженіемъ, что за продажу оружія, въ противность постановляемаго правила, они будутъ подвергнуты суду по всей строгости законовъ, какъ за преднамѣренное укрывательство. Для наблюденія же за исполненіемъ торговцами подписокъ, вмѣнить въ обязанность полиціи производить, по временамъ, въ магазинахъ и лавкахъ повѣрку наличнаго оружія со свѣдѣніями о проданномъ оружіи.

4) Оставить засимъ оружіе: а) у всѣхъ русскихъ дворянъ, чиновниковъ, купцовъ и мѣщанъ православнаго и лютеранскаго исповѣданій; б) изъ лицъ католическаго исповѣданія по одному ружью для охоты: у предводителей дворянства и тѣхъ изъ нихъ служащихъ чиновниковъ, за благонадежность которыхъ ближайшее начальство ихъ поручится; в) у крестьянъ какъ временно-обязанныхъ, такъ и казенныхъ, для истребленія хищныхъ звѣрей,

wiwszy na stacji Mikołajewskiéj drogi żelaznéj 2 godziny, wyjechał do St.-Petersburga. (*G. M. P. M.*)

W *Gaz. Mosk. Pol. Miejskiéj* czytamy:

„Dnia 12-go ter. października, około południa, tłum złożony ze studentów i osób do uniwersytetu nienależących, w ogóle do 500 ludzi, zgromadził się na placu Twerskim, naprzeciw domu wojennego jenerał-gubernatora. Chociaż wysłany w tymże czasie adjutant zapowiedział tłumowi rozkaz wojennego jenerał-gubernatora, żeby się niezwłócznie rozszedł, co też powtarzał i miejscowy prystaw części policyjnéj, atoli, wbrew temu rozkazowi, stojący na przedzie tłumu studenci ruszyli na krużganek domu, a tłum pozostały wszczął hałas, zagłuszając wyrazy adjutanta, i jął wywijać kijami. Przeto, na zasadzie 162-go artykułu ustawy o przytl. i zapobież. przest., nakazującego zabierać pod straż nietylko każde zbiegowiska podejrzane, ale także i zbiegowisko dla podania prośb gromadą,—kazano żandarmom i posłudze policyjnéj tłum aresztować. A że w téjże chwili część tłumu zaczęła uciekać, zatém żandarmi i posługa policyjna, chwytając tych co biegli, zatrzymali na ulicach kilka także młodych osób, które przypadkowie szły na plac. W przytrzymaniu uciekających wcale niespodzianie wzięli także udział niektórzy ze znajdującego się na placu pospólstwa.

„W ogóle aresztowano 340 osób, i tegoż dnia naznaczona została kommissja rozpoznawcza, która uznała za rzecz potrzebną zatrzymać pod aresztem 39-ciu (w téj liczbie 22 studentów i 17 słuchaczów ustronnych, tudzież osób do uniwersytetu nienależących) pozostałym zaś 301 osobom, po sprawdzeniu kto są tacy, pozwolić odejść do domów.

„Na placu, gdzie stał tłum, znaleziono trzy sztylety i 58 kijów.

„Przy aresztowaniu ranieni zostali dwaj studenci (z których jeden skaleczony przez konia do szpitalu został odesłany) i dwaj żandarmi, którzy otrzymali uderzenia w twarz; jeden z nich jest także w szpitalu. Prócz tego, jeden żandarm pchnięty był sztyletem, ale raz zadany, nie był szkodliwy, trafił bowiem w mosiężną sprzążkę na pendencie i przeciął pas rzemienny i wierzchnią odzież.“

(*Mosk. Gaz. Ak.*)

O odebraniu broni w jenerał-gubernatorstwie Kijowskiem.

Ostatnie wypadki w Królestwie Polskiém wywołały w niektórych gubernjach zachodnich Cesarstwa szereg objawów, charakteryzujących sympatję ku téj epoce, kiedy kraj ten składający oddawna posiadłość Rossji, znajdował się czasowie w składzie byłego królestwa polskiego.

Dla pohamowania wynikających z tego powodu nieporządków, w liczbie Najwyżéj utwierdzonych i do powszechnej wiadomości podanych w ukazach rządzącego senatu środków, między innemi w jenerał-gubernatorstwie Wileńskiém i w gubernji Mińskiéj uskuteczniono rozbrojenie mieszkańców.

CESARZOWI JEGO MOŚCI podobało się upoważnić p. Kijowskiego wojennego, Podolskiego i Wołyńskiego jenerał-gubernatora, do uskutecznienia tego środka i w powierzonym jego zarządowi kraju, skoro to uzna za rzecz potrzebną.

Jenerał-gubernator, mając na względzie zdający się podówczas panować spokojny stan kraju, nie przedsięwziął był tutaj tego środka, w tém mniemaniu, że ludność polska powierzonych mu gubernij, składająca się zaledwie z 485,000 katolików, bez różnicy stanów, na całą massę ludności przeszło 5,250,000 mieszkańców wynoszącą, pojmując swe położenie i swój interes prawdziwy, nie dopuści się żadnego rodzaju objawów życzeń i dążności przeciwko istniejącemu porządkowi rządowemu, i ograniczył się tylko, jak wiadomo, samém sprawdzeniem znajdującej się u mieszkańców broni.

Na nieszczęście, w skutek nieprzyjaznych podżegań, burzących umysły i podsycających urojone dążności próżnéj i lekkomyślnéj części ludności polskiéj, w niektórych miejscach powierzonego jenerał-gubernatorowi kraju, zaczęły się okazywać pomiędzy tą ludnością zbyt niewłaściwe objawy, składające się: ze śpiewania w kościołach polskich hymnów patryotycznych, niekiedy nawet przeszkadzającego odprawianiu samego nabożeństwa i obrażającego tym sposobem świętość przybytków Pańskich i należne poszanowanie religji; z odprawiania mszy żałobnych po niektórych patryotach polskich i stawiania krzyżów na miejscach publicznych, w charakterze demonstracij politycznych, tak iż nakoniec w ostatnich czasach doszło do wybuchu nieporządków w Żytomierzu, które zmusiły jenerał-gubernatora do ogłoszenia tego miasta za zostające na stopie wojennéj.

Pomimo wszystkich ostrzeżeń, danych przez jenerał-gubernatora szlachcie za pośrednictwem marszałków, objawy te dotąd trwają. Żeby ludność polską zarządzanych przez się gubernij utrzymać w granicach prawności i przyzwoitości, p. jenerał-gubernator z żalem ujrzał się zmuszonym do użycia niezbędnych środków surowości i ostróżności, i przeto wydał rozporządzenie o rozbrojenie wszystkich mieszkańców pochodzenia polskiego, na zasadach następujących:

1) Ogłosić przez władze policyjne mieszkańcom gubernji, iżby ci, w miastach w ciągu piętnastu dni, a w powiatach w ciągu terminu miesięcznego,—złożyli i oddali wszystką znajdującą się u nich broń, w miastach—naczelnikom policji, a w powiatach—assesorom stanowym, i że zatém każdy, u kogo następnie mogłaby się okazać po naznaczonym do złożenia terminie, będzie uznany za ukrywającego z zamiarem i sądzony według całéj surowości prawa.

2) Co do porządku przyjmowania od osób prywatnych i oddania następnie do komend inwalidnych, dla odesłania do arsenału, broni tak zwyczajnéj, jako też pokojowej, kosztownéj lub starożytnéj, policje obowiązane są trzymać się przepisów, wyłożonych w odezwach p. jenerał-gubernatora do naczelnika gubernji, pod dniem 22-m sierpnia za N. 3755 i 29-m tegoż miesiąca za N. 3869.

3) Broń, znajdująca się w magazynach do przedania i w spisie policji podana, może być utrzymywana w magazynie, z tym atoli warunkiem, żeby każdą razą przedawana była nieinaczéj, jak za danèm przez p. naczelnika gubernji pozwoleniem na piśmie, ku czemu zobowiązać handlarzy rewersem z ostrzeżeniem, że za przedanie broni wbrew ustanowionemu przepisowi, będą oddani pod sąd według całej surowości prawa, jak za przechowywanie z zamiarem. Dla czuwania zaś nad zachowywaniem przez handlarzy zobowiązań rewersowych, policji zalecić, iżby od czasu do czasu w magazynach i kramach sprawdzała ilość znajdującéj się obecnie broni ze spisem broni przedanéj.

4) Następnie broń zostawić: a) u każdego rossyjskiego szlachcica, urzędnika, kupca i mieszczanina wyznania prawosławnego i luterskiego; b) z osób wyznania katolickiego po jednej strzelbie dla polowania: u marszałków i u tych z zostających w służbie urzędników téj kategorji, za których pewność da porękę najbliższa ich zwierzchność; c) u włościan tak czasowie obowiązanych, jako i u skarbowych, dla wytępiania źwierząt drapieżnych, często czyniących

CZTERY IDEAŁY.

(KARTKI Z ŻYCIA JMĆ PANA FULGENTEGO).

wydał

Zbigniew.

Kto ja byłem w sobie?

(Pierwszy ideał).

Przyszedłem na świat jak wszystkie nowo-narodzone niemowlęta, bez pojęcia dobrego i złego, pięknego i brzydkiego. Nie odróżniałem się niczém od wszystkich setek miljonowych, przychodzących codzień na ten świat Boży, jak szparagi lub trufle.

Jedyną potrzebą moją była bułka z mlekiem poduszona w filiżance, a przyjemnością moralną — sen; to też do lat czterech tylko jadłem i spałem, co mi przypomina te chwile jako najprzyjemniejsze w życiu.

W piątym roku zacząłem się przebudzać, czy rozglądać w sobie, nie rozumiejąc co robię, ale jak roślina, kiedy przyszedł dzień, że z zielonego pączka, różowy, biały lub niebieski wystrzeli listek, już miewałem różnicę w gustach i upodobaniach. Rozeznawałem kolory, światło, głos i harmonję. Różowy i biały kolor szczególny miały wdzięk dla mnie, a niecierpiałem czarnego i czerwonego. Lepiej mi się podobało światło księżyca jak lampy; wolałem słuchać muzyki, jak krzyków i wrzaskliwych śpiewek pijanych; a więc już pojmowałem „piękno.“

Następnie zacząłem pojmować „dobro.“. Pojmowałem je względnie, stosownie do wrażenia, jakie na mnie wywierało, ale już sama klassyfikacja jego obeznawała z treścią; zresztą, któż nawet nie będąc już dzieckiem, nie uwzględnia d o b r a? I tak, łagodny uśmiech i pobłażliwość w rzeczach nagannych, prędzéj mnie skłoniły do posłuszeństwa niż najsurowsza mina i obietnica rózgi; cicha prośba ubogiego, co chodził z torbą i wyciągał rękę, żywiéj przemawiała do moich dziecinnych pojęć o jego potrzebie, niż ostra nauka niańki, abym zawsze dzielił się z ubogiemi; — słysząc jak ona mi nakazuje być dobrym i czynem stwierdza morał, odbierając mi ciastko lub cukierek, miałem ochotę podeptać go nogami: przeciwnie, nieśmiałość i milczenie ubogiego dziecka mego wieku, najwymówniejszą były zachętą dla mnie, abym się podzielił z niém i nieproszony natychmiast oddawałem wszystko.

Kiedy już miałem lat dziesięć, zacząłem myśleć, ale te myśli były to owe tryskające bąbelki na wodzie, co to ledwo się okażą i odstrzelą w swéj powierzchni promień słoneczny, już nikną..... chciałem je jakoś połapać, ująć i pokazać drugim, ale darmo — te wytryski jednéj chwili nikły tak nagle, żem się sam im przypatrzyć dłużéj nad jedną chwilę nie zdołał....

Tu muszę dać rys mojej powierzchowności: wzrostu byłem miernego, budowy ciała tak delikatnéj i subtelnéj, że zdawało się, iż powiew wiatru zdoła mię obalić na ziemię... płeć moja była biała, przezrocza jak listki lilji, lub śnieg świeżo upadły, oczy miałem duże, szafirowe; niektórzy słyszałem jak je porównywali do nieba południowéj nocy, drudzy do szafirów we łzy oprawnych, trzeba bowiem dodać, że w oczach moich zawsze łzy były bezwiedne, nawet wtenczas, kiedy się najweseléj bawiłem, — spójrzenie miałem tak smętne i żałośne, że matka nie wiedząc dla czego tak spoglądam, pytała nieraz, co mię boli, i dziwiła się, że mnie nic nie bolało.

Dla tej mojej powierzchowności i nader łagodnego usposobienia, nazywano mnie powszechnie „k w i a t k i e m.“ I ta nazwa została mi na zawsze.

Dni moje upływały z niemowlęctwa do dzieciństwa tak cicho — tak błogo, jak sen rozkoszny.

Byłem oddany sam sobie, a piastunką moją była natura... Dni całe bowiem przepędzałem w ogrodzie, leżąc na trawniku, igrając z muszkami, robakami i każdém żyjątkiem, co podzielało ze mną zachwyt życia majowego!...

Miałem tylko matkę — ojciec odumarł mię jeszcze w kolebce. Matka moja była piękna i dobra, bo nigdy się na mnie nie gniewała za nic — alem ją rzadko kiedy widywał, gdyż codzień jeździła na wizyty, prześlicznie ubrana w białe, różowe lub zielone suknie, mnóstwo błyskotek miała na sobie i wyglądała jak święta w obrazie kościelnym; u siebie także miewała mnóstwo gości, tak, że czasem rano oddawszy jéj „dzień dobry“ — nie widziałem jéj aż do chwili, kiedy trzeba już było powiedzieć „dobranoc“.

Miałem wprawdzie guwernera francuza, ale ten bawił się także, polował, tańczył i śpiewał — a ja odbywszy dwugodzinną lekcję, zostawiony byłem zupełnie własnéj woli i upodobaniom. Upodobania zaś moje były czysto-kwiatowe.

I tak doszedłem do lat piętnastu.

W téj epoce już zacząłem nietylko myśleć, ale i c z u ć nawet; tęsknota, któréj dotychczas nie pojmowałem, z oczu moich przeszła do serca... i jak cichy obłok okrążyła je do koła swoją mglistą powłoką. Zacząłem najprzód tęsknić za ojcem, którego nigdy nie znałem, i kochać go uczuciem budzącem się do życia.

I widywałem go nieraz, jak się przejeżdżał po chmurach, w jakimś fantastycznym rydwanie po nad moją głową; to znowu słyszałem głos jego w żałośnych tonach wiatru jesiennego, w szumie wód wiosennych; lub w piękną noc księżycową, widziałem cień jego w gęstwinach drzew, zdradzający się bladym odblaskiem księżyca...

I wyciągałem doń ręce — płakałem, że na mój uścisk nie odpowiadał uściskiem.

. . . .

Owóż pewnego wieczora letniego, kiedy jeszcze słońce nie skryło się za horyzont, siedziałem z książką między kwiatami na murawie ogrodowéj, a patrząc to na niebo, to na ziemię tak cudnie przystrojoną, zadumałem się głęboko nad tém, c z é m j a j e s t e m w obec całego stworzenia?

— Natura cała ruchem i pracą wewnętrzną daje znak życia, mówiłem do siebie — a ja!... czemże przed nią życie udowodnię?...

Spójrzałem w niebo, spójrzałem po ziemi, szukając gdziekolwiek odpowiedzi, — ale ani niebo, ani ziemia zdało mi się, że nie rozumieją mego pytania.

Tam taka jednostajność, taki spokój, tak wszystko harmonijnie odegrywa koncert życia, że mój rozstrój duchowy był całkiem obcy dla obłoków niebieskich i zielonéj murawy ziemi.

J a c h c i a ł e m ż y ć — ale inaczej jak mię uczono życia.

Nauczyciel mój powiadał, że kto bogaty jak ja, powinien o nic się nie troszczyć, tylko używać tego co ma. Ale dla mnie to było jakoś okropném, n i c n i e p r a g n ą ć, o n i c s i ę n i e t r o s z c z y ć — i ż y ć c o d z i e ń j e d n a k o w o! Ja chciałem jak te kwiatki mieć burze i dni pogody, i błyszczeć rosą srebrzystą, chciałem cierpieć jak one od deszczów i słoty, by potem módz cieszyć się słońcem i wietrzykiem, i mieć tę duszę wonną, która każdemu upaja zmysły rozkoszą swego oddechu...

I kiedy tak się trapię, że choć mię „kwiatkiem“ ludzie nazywają,— jam wcale doń niepodobny, spostrzegam pająka na listkach róży snującego srebrną nić swoją.

Nic piękniejszego nie widziałem dotąd, jak ta tkanka pajęcza na tle różowém nieba... słońce ją posrebrzało, a leciuchna koronka drżała od podmuchu najlżejszego zefiru igrającego z listkami róży...

— O mój Boże! zawołałem, i ten pająk, to błahe stworzenie, umie tak prześliczne tworzyć dzieło? a ja! człowiek, nie jestem zdolny wysnuć z siebie nawet jednéj takiéj niteczki!

I wpadłem w głęboką zadumę. —

Ten pająk wydał mi się najmędrszym, najpoetyczniejszym ze wszystkich stworzeń na ziemi, on bowiem z własnego łona wysnuwał nić srebrzystą i okalał nią co chciał, co mu się podobało!... bądź różę, bądź lilję, bądź dęby niebotyczne, których czoła tak dumnie strzelają w niebo!

I co za potęga téj cieniuchnéj niteczki! — On ją zaczepia na dwóch krańcach rzeki, i po niedostrzeżonym dla oka moście, przechodzi bezpiecznie ponad przepaściami...

O pająku! wołałem w zachwyceniu, naucz mię téj sztuki wysnuć z siebie taką nić zaczarowaną, bym po niej przechodził po nad przepaściami! bym nią okolił lice nadobnéj róży i osnuł czoło dziewiczej lilji...

— Masz także srebrną nić swego ducha, — odpowiedział pająk, snuj ją ponad ziemią, a będziesz jak ja twórcą.

— Czyż mam się stać pająkiem, chcąc być do ciebie podobnym? zapytałem.

Pająk to usłyszawszy, zaprzestał na chwilę stroić różę w swoje srebrzyste zwoje, spójrzał zdziwiony na mnie i rzekł dobrotliwie:

— Biedny mój kwiatku — człowiecze, nie rozumiesz jeszcze tego, co to znaczy snuć z samego siebie... i myślisz, że pająkiem koniecznie trzeba zostać, by zostawić p a j ę c z y n ę swojéj moralnéj istności...

Możesz i w człowieczym rodzie snuć ją z tą myślą z jaką ja snuję, że będzie trwać wieki, że ją wiatry nie rozerwą, motyle nie pogmatwają, pszczoły nie zniszczą... gdy tymczasem jutro już jéj nie będzie. Wiatr ją zdmuchnie prędzéj nimem ja ją nasnuł.

Ale któż myśli o jutrze? o nieprzyjacielu wietrze, i o innych wrogach? kiedy dziś tak błogo módz wysnuć z siebie tę długą cieniuchną niteczkę — i oplątać nią każdy kwiat, każdą roślinę, i patrzeć z dumą, myśląc: „to moje dzieło.“

— A więc czémże być, chcąc doznać szczęścia, jakiego ty doznajesz?...

— Zostać „poetą“ — odrzekł nauczyciel pająk.

. . . .

I dopiero pająk rozświetlił mi znaczenie tego zaczarowanego a niepojętego dotąd dla mnie wyrazu: „Poeta!“ — w tém słowie mieścił się świat cały moich marzeń: zostanę p o e t ą, zostanę p a j ą k i e m! wołałem upadłszy na kolana i dziękując Niebu, że mi dało przewodnika na drodze życia.

. . . .

I odtąd żyłem życiem pająka, w sferze ideałów, marzeń, kwiatów, pod stopami błękitów niebieskich. Nie troszczyłem się wcale o doczesne poziome sprawy, nie dotykałem nigdy téj brudnéj s t o l n i c y życia, na któréj siekają k o t l e t y p r a k t y c z n o ś c i: brzydziłem się tym pokarmem tuczącym besmyślny motłoch, dla któréj pieniądz i byt materjalny stanowią całą rozkosz życia.

Wprawdzie nie na listkach róży i lilji wypisywałem moje wrażenia, zapały i zachwyty, ale na białym i różowym papierze, wysnuwałem jak pająk srebrzystą nić moich poetycznych marzeń.

I noce nieraz całe przepędzałem w tajemniczéj rozmowie z księżycem i gwiazdami, układając słowa pieśni do nóty słowika..... (D. c. n.)

часто причиняющихъ немалый вредъ въ селеніяхъ, сколько признано будетъ начальникомъ губерніи для этого необходимымъ, подъ распоряженіемъ и ручательствомъ волостныхъ и сельскихъ начальствъ; г) по усмотрѣнію, начальника губерніи, у нѣкоторыхъ помѣщиковъ-католиковъ по одному ружью для охоты, подъ ручательствомъ двухъ благонадежныхъ поручителей и подъ отвѣтственностію ихъ за неупотребленіе во зло оказываемаго довѣрія, и д) у благонадежныхъ купцовъ-евреевъ также по одному ружью для охоты.

При оставленіи оружія должны быть въ точности соблюдены правила о запискѣ его въ особо заведенныя по полиціямъ книги. *(Рус. Инв.)*

О ДѢЙСТВІЯХЪ

ВИЛЕНСКАГО ГУБЕРНСКАГО ПО КРЕСТЬЯНСКИМЪ ДѢЛАМЪ ПРИСУТСТВІЯ.

въ теченіи сентября 1861 г.

Въ засѣданіи 12 сентября. 1., Губ. присутствіе,— вслѣдствіе возбужденнаго однимъ мир. посредникомъ вопроса: какъ поступать, ежели дворовые люди до 2 марта 1858 г., лично пользовались надѣломъ, но таковой былъ у нихъ отнятъ, и отданъ, либо крестьянамъ, либо въ арендное содержаніе вольнымъ людямъ, или проданъ въ чужія руки, и имѣютъ ли право на надѣлъ тѣ дворовые люди, которые, хотя перестали пользоваться участками, но несли издѣльную повинность, при обработкѣ пахатныхъ полей,— постановлено: на основаніи подлежащихъ ст. мѣстн. полож., крестьянскимъ надѣломъ считается та земля, которою крестьяне пользовались при обнародованіи Высочайшаго Манифеста 19 февраля, тѣмъ болѣе, что,— согласно 8 ст. общ. и мѣст. положеній,— помѣщики, ни въ какомъ случаѣ, не обязаны увеличивать размѣра общаго крестьянскаго надѣла. 2., Вслѣдствіе представленія Свѣнцянскаго мироваго съѣзда, о предписаніи мѣст. уѣздн. землемѣру, производить измѣренія помѣщичьихъ земель, гдѣ ему будетъ указано посредниками, для разрѣшенія возникающихъ между помѣщиками и крестьянами споровъ, съ тѣмъ чтобы этотъ чиновникъ не былъ отвлекаемъ отъ этихъ занятій другими порученіями,— опредѣлено: Уѣздные землемѣры, по имѣющимся у нихъ срочнымъ, нетерпящимъ отлагательства, занятіямъ, не въ состояніи удовлетворять настоящей потребности, а посему для межевыхъ дѣйствій по дворянскимъ имѣніямъ, должны быть употребляемы особо командированные или вольные землемѣры, пріисканіе которыхъ, по журнальному постановленію соединенныхъ особаго о земскихъ повинностяхъ и губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствій, предоставлено сему послѣднему присутствію. Вслѣдствіе сего, присутствіе положило: чрезъ г. начальника губерніи войти съ представленіемъ къ г. управляющему министерствомъ внутреннихъ дѣлъ, о командированіи въ Виленскую губернію, для усиленія межевыхъ средствъ, 14-ти топографовъ министерства внутреннихъ дѣлъ, по два въ каждый уѣздъ, съ производствомъ имъ содержанія, опредѣленнаго помянутымъ журнальнымъ постановленіемъ. Что же касается недостающаго, по каждому уѣзду, числа землемѣровъ, то пріисканіе таковыхъ предоставить мировымъ съѣздамъ и мировымъ посредникамъ, о чемъ поставить въ извѣстность гг. предводителей дворянства и посредниковъ. 3., Вслѣдствіе возбужденныхъ, однимъ мировымъ посредникомъ, вопросовъ: а) на какомъ основаніи слѣдуетъ производить расчетъ повинностей, въ уставныхъ грамотахъ: по дѣйствительному ли отбыванію таковыхъ, или по инвентарному положенію? б) что слѣдуетъ разумѣть подъ названіемъ упряжнаго дня и сколько изъ общаго числа сихъ дней слѣдуетъ взимать съ волами, а сколько съ лошадью; а также въ правѣ ли помѣщикъ, вмѣсто упражнаго дня, требовать пѣшаго? и в) могутъ ли малолѣтніе мальчики и дѣвочки быть наряжаемы къ подводамъ и боронамъ? — постановлено: по статьѣ а) на основаніи мѣстнаго положенія, расчетъ оцѣнки повинностей долженъ быть производимъ согласно инвентарному показанію таковыхъ; по статьѣ б) упряжнымъ днемъ слѣдуетъ считать всякій барщинный день, отбытый съ упряжью, безъ различія, будетъ ли это съ волами или лошадью; требованіе же конныхъ и воловыхъ упряжныхъ дней должно зависѣть отъ хозяйственныхъ надобностей и распоряженія помѣщиковъ; что же касается замѣны упряжныхъ дней пѣшими, то какъ первые цѣнятся дороже послѣднихъ, подобная замѣна зависитъ отъ помѣщиковъ, и въ томъ, со стороны крестьянъ спора быть не можетъ, и в) съ какого возраста крестьяне и крестьянки могутъ быть употребляемы на барщину, объяснено въ 169 статьѣ мѣст. полож. 4., Доложенъ былъ присутствію отзывъ Литовской духовной консисторіи, отъ 22 августа, о предложеніи мировымъ посредникамъ, чтобы они, въ видахъ распространенія грамотности между временно-обязаными крестьянами, по соглашенію съ мѣстными благочинными и помѣщиками, распорядились постройкою,— при церквахъ, гдѣ имѣются деревни и мѣстечки или въ большихъ деревняхъ, въ недальнемъ разстояніи отъ оныхъ,— домовъ для училищъ, въ размѣрѣ достаточномъ на помѣщеніе около 20-й части всего населенія. Присутствіе по обсужденіи сего предмета, опредѣлило: какъ издержки на устройство училищъ въ обществахъ временно-обязанныхъ крестьянъ должны быть отнесены на ихъ собственный счетъ, то обсужденіе мѣры къ удобнѣйшему устройству домовъ для сей цѣли передать, посредствомъ мир. посредниковъ, на обсужденіе волостныхъ сходовъ. 5., Вслѣдствіе представленія одного мир. посредника, о разрѣшеніи вопроса: имѣютъ ли вр. обяз. крестьяне право продовать, съ ущербомъ для собственнаго хозяйства и землевладѣльца, сѣно и солому,— присутствіе положило: на основаніи 31 и 33 ст. общ. полож. крестьяне имѣютъ полное право распоряжаться своимъ имуществомъ по собственному усмотрѣнію, безъ вмѣшательства въ это дѣло помѣщиковъ и мир. посредниковъ, а потому послѣдніе должны ограничиться лишь мѣрами убѣжденія къ склоненію крестьянъ къ правильному и раціональному веденію хозяйствъ.

(Окончаніе впредь).

niemałe szkody po wsiach, ile przez naczelnika gubernji uznane będzie ku temu niezbędném, pod rozporządzeniem i rękojmią zwierzchności gminowych i gromadzkich; d) podług uwagi naczelnika gubernji, u niektórych obywateli-katolików po jednéj strzelbie dla polowania, za poręką dwóch pewnych poręczycieli i pod ich odpowiedzialnością za to, że nie nadużyją okazanej im ufności, i e) u godnych zaufania kupców-żydów także po jednéj strzelbie dla polowania.

Zostawując broń, należy z całą ścisłością zachować przepisy względem zapisania jéj do umyślnych ksiąg w policjach na ten cel zaprowadzonych.

O CZYNNOŚCIACH

WILEŃSKIEGO GUBERNJALNEGO URZĘDU DO SPRAW WŁOŚCIAŃSKICH,

w ciągu września 1861 r.

Na posiedzeniu 12-go września. 1., Urząd gubernjalny,— w skutek uczynionego przez pewnego pośrednika pojednawczego pytania; jak postępować w takim razie, kiedy ludzie dworscy do 2-go marca 1858 r. osobiście użytkowali z wydziału, który atoli został potém od nich odebrany i oddany bądź włościanom, bądź wolnym ludziom w dzierżawę wypuszczony, albo też w obce ręce wyprzedany, i czy mają prawo na wydział ci dworscy ludzie, którzy lubo przestali użytkować z uczątków, jednakże odbywali powinność odrobkową przy uprawianiu roli,— postanowił: na zasadzie właściwych artykułów ustawy miejscowéj, za wydział włościański uważa się ta ziemia, która w użytkowaniu włościan była w czasie ogłoszenia Najwyższego Manifestu z dnia 19-go lutego, tém bardziéj że podług brzmienia 8 art. ustawy ogólnéj i miejscowéj, obywatele w żadnym razie nie są obowiązani do powiększenia obszaru ogólnego wydziału włościańskiego. 2., W skutek przełożenia Święciańskiego urzędu zjazdowego, o zalecenie miejscowemu mierniczemu powiatowemu, iżby odbywał pomiar gruntów obywatelskich, gdzie to mu pośrednicy wskażą, w celu rozstrzygnienia wynikających między obywatelami i włościanami sporów, z warunkiem aby tego urzędnika nie odkrywano od tych zajęć innemi poruczeniami,— postanowiono: miernicy powiatowi, z powodu znajdujących się u nich czynności terminowych niecierpiących zwłoki, nie są w stanie wystarczyć obecnym potrzebom, a zatém do robót pomiarowych w majątkach szlacheckich powinni być używani umyślnie wykomenderowani albo wolni miernicy, których wyszukanie, protokólarném postanowieniem urzędów osóbnego o powinnościach ziemskich i gubernjalnego do spraw włościańskich, pozostawiono temu ostatniemu, w skutek czego urząd ten uchwalił: za pośrednictwem p. naczelnika gubernji wejść z przedstawieniem do p. zarządzającego ministerstwem spraw wewnętrznych, o wysłanie do gubernji Wileńskiéj, dla powiększenia środków pomiarowych, 14-tu topografów ministerstw spraw wewnętrznych, po dwóch do każdego powiatu, z wydawaniem im płacy rzeczoném postanowieniem protokolarném naznaczonéj. Co się zaś ściąga do niedostającéj liczby mierników w każdym powiecie, tedy wyszukanie ich zostawić urzędom zjazdowym i pośrednikom pojednawczym, o czém pp. marszałków i pośredników zawiadomić. 3., W skutek uczynionych przez jednego z pośredników pojednawczych pytań: a) na jakiéj zasadzie należy uskuteczniać wyliczenie powinności w listach nadawczych: czy podług rzeczywistego ich odbywania, czy też podług określenia inwentarzowego? b) co należy rozumieć pod nazwą dnia uprzężnego, i ile z ogólnéj liczby dni takich należy brać uprzężnych dni wołowych, a ile konnych; tudzież, czy obywatel ma prawo zamiast dnia uprzężnego potrzebować pieszego? i c) czy mogą być naznaczani do podwod i bron małoletni chłopcy i dziewczęta?— postanowiono: co do artykułu a) na zasadzie ustawy miejscowéj, wyliczenie ocenki powinności, powinno się czynić według określenia inwentarzowego tych powinności; co do artykułu b) za dzień uprzężny należy uważać każdy dzień pańszczyzny z uprzężą odbyty, bez różnicy czy to był sprzężaj wołowy lub konny; żądanie zaś dni uprzężnych konnych i wołowych, powinno zależeć od potrzeb gospodarki i rozporządzenia obywateli; co się zaś tyczy zamiany dni uprzężnych na piesze, tedy ponieważ pierwsze cenią się drożéj niż ostatnie, zamiana podobna zależy od obywateli, i o to ze strony włościan sprzeczki być nie może, i co do c) od jakiego wieku włościanie i włościanki mogą być na pańszczyznę używani, powiedziano jest w art 169 ustawy miejscowéj. 4., Urzędowi przełożona była odezwa Litewskiego konsystorza duchownego pod dniem 22-m sierpnia, o zalecenie pośrednikom pojednawczym, iżby ci w widokach upowszechnienia nauki czytania i pisania pomiędzy włościanami czasowie obowiązanymi, po porozumieniu się z miejscowymi dziekanami i obywatelami, wydali rozporządzenie względem pobudowania,—przy kościołach, gdzie się znajdują wioski i miasteczka albo we wsiach znacznych, w niewielkiéj od kościołów odległości,— szkół rozmiarów dostatecznych na pomieszczenie około 20-éj części całéj ludności miejscowéj. Urząd po rozważeniu tego przedmiotu, postanowił: ponieważ wydatki na urządzenie szkół w gminach włościan czasowie obowiązanych, powinni łożyć sami włościanie, przeto obmyślenie środków ułatwiających urządzenie na ten cel domów, za pośrednictwem pośredników pojednawczych naradom gmin włościańskich polecić. 5., W skutek przedstawienia jednego z pośredników pojednawczych o rozwiązanie pytania: czy mają prawo czasowie obowiązani włościanie przedawać, z uszczerbkiem dla gospodarki własnéj i dziedzica, siano i słomę?—urząd postanowił: na zasadzie art. 31 i 33 ustawy ogólnéj, włościanie mają pełne prawo rozporządzać się swojém mieniem według własnéj uwagi, bez wtrącania się do téj rzeczy obywateli i pośredników pojednawczych, przeto ci ostatni powinni tylko radą wpływać na przekonanie włościan o potrzebie prowadzenia gospodarki ulepszonéj i rozumowanéj. (Dokoń. nastąpi.)

Dział nieurzędowy.

Wiadomosci zagraniczne.

POGLĄD OGÓLNY.

Zdarzają się w dziejach chwile, w których wyrazy nagle nabywają niezwykłego znaczenia i wywołują najzawziętsze spory.

W wiekach pierwotnéj pobożności, w których wszystko odnoszono do boskiego początku, każdy panujący, każdy zwierzchnik pisał się królem, książęciem, hrabią, biskupem lub opatem z bożéj łaski. Czasy były okropne, uczucie sprawiedliwości wygasło, przemoc tylko dzikiemi namiętnościami podżegana świat zaległa, i społeczność rozprządzby się musiała, gdyby z woli Zbawiciela namiestnicy jego na Watykanie nie przechowali ognia wiary i zdroju żywéj nauki przekazanéj przez podania i przez księgi święte obojga zakonów. Namiestnicy Chrystusowi czuli dobrze, że skoro panującym wytłumaczyć potrafią, że władza ich pochodzi z Boga, że w nieprzerwaném następstwie wieków moc udzielona Samuelowi spłynęła przez pośrednictwo Syna bożego i apostołów na wszystkich chrześcijańskich biskupów, że godność pomazańca pańskiego czyni osobę jego świętą i nietykalną, wówczas łatwiéj wytępią w ich sercach pochopy namiętności, łatwiéj skierować ich zdołają na drogę sprawiedliwości, ścisłe bowiem a jasne rozumowanie pojętém być mogło przez najnieoświeceńsze zamierzchłych wieków umysły, że co z Boga pochodzi, boskiém być musi, że śmiertelny okryty godnością pomazańca Pańskiego, znieważać jéj nie powinien, ale statecznie dążyć do sławy tych świętych królów, których Pismo za wzór namiestników Boga na ziemi wystawia. W upływie wieków po upadku zwłaszcza władzy cesarskiéj na Zachodzie, kiedy Karol Wielki potężną głowę pod błogosławieństwo i pomazanie Adrjana I schylił, nagle w Europie zapanowała idea, że Rzym jest rozdawcą koron a więc i najwyższéj władzy, że królowie są przed nim odpowiedzialnymi, że papieżom, jako najwyższym sędziom ludzkości, służyło prawo podnoszenia i obalania tronów. Był to pierwszy cios zadany czystości nauki o boskim początku królewskiéj władzy. Stąd poszły nieszczęśliwe, średniowieczne zatargi dwóch potęg, z których każda znalazła się pozbawioną pierwotnego uroku, nim przy wzmagającém się świetle, rzeczy nie ułożyły się do właściwéj równowagi i nim sumienie narodów nie wskazało granic między ścierającemi się potęgami. Toż sumienie otoczyło osoby panujących czcią świętości należną i wyrazom z bożéj łaski nadało dwoiste znaczenie: powszednie wypływające z pokornego uznania, że wszystko, co człowiek na téj ziemi posiada, otrzymuje to z rąk przedwiecznego Ojca,—i tajemne, obrzędem kościoła pobłogosławione, czyniące osobę panującego świętą i nietykalną. To zbawienne pojmowanie stosunku korony z narodem, przez długie lata było rękojmią społecznego porządku, nauka zaś uznaną została za tak niezbędną, że tam nawet gdzie wzajemne umowy między panującym i narodem, władzę pierwszego ścieśniły, zasada świętości i nietykalności osoby panującego stanęła na czele tych uroczystych umów, a cała odpowiedzialność spadać miała na przysięgłych doradców korony. Dwiema więc drogami: wiary i rozumu, doszli ludzie do jednéj prawdy, że dla szczęścia pokoleń, osoba panującego otoczoną być powinna promiennicą świętości i niedostępną zwykłym burzom i wstrząśnieniom dowolności ludowéj. W pośród najgwałtowniejszego wrzenia wyobrażeń, kiedy nauki myślicieli przetwarzających podstawy społeczności we Francji, samą nowością i śmiałością były tak potężne, że całość prawie narodu zhołdowały, Napoleon jednak, kiedy powołał rzeczpospolitą francuzką, aby go cesarzem swoim obrała, nie wahał się wziąść nazwy z bożéj łaski i nikt mu tego za złe nie miał, bo nikt położywszy rękę na sercu zaprzeczyć prawdzie i widoméj i tajemnéj tych słów nie może.

Są pewne prawdy, których zbyt ściśle dobadywać się nie należy, bo nić rozumowania, zerwana lub ubocznym i do istoty rzeczy nienależącym względem splątana, do dziwnych a często najszkodliwszych doprowadza wynikłości. Tak np. kiedy w Napoleonie I wyrazy z bożéj łaski nikogo nieraziły, w Ludwiku XVIII, a więcéj jeszcze w Karolu X stały się kamieniem obrazy, z téj tylko przyczyny, że teologowie i prawoznawcy restauracji zbyt troskliwie chcieli zbadać początek, donosłość i tajemniczą moc tych wyrazów. W zapalonym stąd sporze do tego przyszło, że zwolennicy konstytucji całe dla niéj niebezpieczeństwo w nich upatrywali, hołdujący zaś zasadom nieograniczonéj władzy, widzieli w nich jéj talizman i gdy tak obie strony w zaciętym sporze o większą lub mniejszą rozciągłość znaczenia tych tak prostych i zrozumiałych wyrazów walczą, tron runął, aby w lat dwadzieścia później, znowu pod odwiecznem godłem z bożéj łaski zakwitnął. To godło wynurzenia pokory i wdzięczności tylko przez dziwne wypaczenie wyobrażeń obawę wzniecić może; zdawałoby się raczéj, że powinno być obietnicą, rękojmią świątobliwego a cnotliwego używania władzy. Z samą jéj istotą niema nierozerwalnego związku, bo i królowie angielscy i dożowie weneccy pisali się z łaski bożéj, gdy tymczasem w Anglji parlament a w Wenecji rada czterdziestu rządziła.

Skoro więc jest rzeczą jak słońce jasną, że w chrześcijańskiéj społeczności wyrazy z bożéj łaski są równie prawdziwe jak pocieszające i wzniosłe, wydziwić się dosyć nie można, dla czego powtarzane z pewnym naciskiem przez króla Wilhelma przy koronacji wyrazy, że królowie pruscy koronę swoją dzierżą od Boga, tak silnie dziennikarstwo angielskie, austryjackie a w części nawet i pruskie poruszyły! Musiałoby to pozostać niezrozumiałem bez bliższéj znajomości wewnętrznéj i zewnętrznéj polityki pruskiego państwa. Król Wilhelm, siódmy z rzędu koronowany monarcha pruski, pierwszy z nich stawał przed narodem jako król konstytucijny; lud pruski zwłaszcza wiejski, wychowany przez swoich duchownych nauczycieli w zasadach najwyższéj czci dla władzy królewskiéj, mógł nie mieć jasnego pojęcia o rozciągłości nowych politycznych ustanowień; stan średni, cały ogół oświeconéj części narodu pruskiego, dzieli się na dwa wielkie obozy, z których jeden przez Prusy pragnie dojść do jednolitych Niemiec, pragnie aby nazwa nawet Prus rozpłynęła się w blasku germańskiéj jednoty; drugi wolałby Prusy jako królestwo ocalić połączeniami pojedyńczych wygasających domów, jak np. bruńswickiego, lub w innéj drodze, pomnożyć i bez nazwy bądź cesarstwa bądź królestwa niemieckiego Prusom rzeczywistość panowania nad całą dawną rzeszą niemiecką zapewnić. Pierwszy z tych obozów liczebnie większy, w pomysłach wznioślejszy, więcéj na uczuciu niż na zimném rozumowaniu budujący, chce użyć nowych wyzwolonych instytucij za dźwignię do osiągnienia swego celu; drugi w szczuplejszych ale ścieśnionych szeregach występujący, ma sprzymierzeńców w rodowéj arystokracji wszystkich drugorzędnych państw niemieckich, która nie chciałaby, aby jéj własne i przodków zaszczyty utonęły w téj niwellacji całego niemieckiego poziomu. Nie od dziś już te obozy słowem i pismem z sobą walczą, ta tylko między niemi zachodzi różnica, że usiłując wpłynąć na przekonania tronu, jedni działają tylko domowemi pruskiemi siłami, wspomnieniami podań hohenzollernskiego rodu, drudzy obok wznioślejszych pomysłów potęgi plemiennéj, wspierani są gorącą, a nawet namiętną dążnością rozwijającą się w Niemczech za granicami dzisiejszego pruskiego królestwa. Król Wilhelm wie dobrze, że skoroby czy w słowie czy w uczynku dał tym dążnościom otuchę, spotężniałyby one natychmiast do takiéj siły, że żadne tamy wytrzymać by ich prądu niemogły i kto odgadnie w jakiéj przejawie ukazały by się przed oczami świata te jednolite Niemcy, których stożsamienie i osadzenie na wiekowéj granitowéj podstawie, zdaje się być tak łatwém. Król Wilhelm nie chce dożyć téj chwili, w któréj byłby zmuszonym ściągnąć rękę do podpisania uchwał sprzecznych z wyssanemi z mlekiem zasadami, nie chce, aby którykolwiek z królów lub książąt niemieckich miał prawo powiedzieć mu: oto mię równego tobie i rodem i prawami, oto potomstwo moje równe twojemu wyzułeś z dziedzictwa przodków; oto zgwałciłeś napis herbownéj swéj tarczy: suum cuique (zachować każdemu jego własność). Nie chce on tego, a więc wybrał najuroczystszą chwilę swego królewskiego zawodu na oświadczenie, że tylko królem pruskim a nie innym być postanowił, że wziąwszy z rąk Boga koronę, niepozwoli ludziom jéj odmieniać; dla tego to nawet zewnętrzne jéj godła starał się uświetnić i aby ją w oczach narodu więcéj uzacnić, książętom krwi swojéj nazwę najjaśniejszych (serenissimi) przyswoił. Mogło to w Anglji, mogło w Austrji wydać się zbytecznem. Lud angielski nie uwierzy, aby dwóch wieków bytu nielicząca jeszcze korona pruska miała prawo do większego blasku od korony Plantagenetów; buta zaś austryjacka z uśmiechem litości to roszczenie przyjęła; lecz w samych nawet Prusiech oświadczenia Wilhelma I rozminęły się z zamierzonym celem i to jedno tylko dało Europie i niemieckim ludom poznać, że dopóki król Wilhelm żyje, ręki do utworzenia jednolitych Niemiec nie przyłoży. Król nie omieszkał w ciągu koronacyjnych uroczystości głośno powtarzać, że pozostanie wiernym instytucjom, przez brata swojego nadanym, a które pod jego berłem są wykonywane. Po zamachu badeńskim uspokoił w téj mierze obawy narodu, w odpowiedzi danéj na piękną mowę marszałkowi izby poselskiéj, podobnież uręczył, że prawa przedstawicieli narodu będą szanowane; w Gdańsku nakoniec takież same uręczenie ponowił. A więc nie godzi się dzisiejszym objawom spotęgowania boskiéj idei królewskości przypisywać wstecznych zachceń i dla tego ciężko grzeszy stronnictwo feodalne, gdy znaczenie słów królewskich przekręca i kąkol nieufności rozsiewa. Szkody, spłynąć stąd na kraj mogące, są tém groźniejsze, że Prusy znajdują się teraz właśnie w arcy ważnéj chwili swego politycznego życia. Wiadomo, że pod Fryderykiem Wilhelmem IV, kiedy na czele gabinetu stał baron Manteuffel, ruch konstytucyjny ciągle był każony; że dopiero od objęcia regencji, pod kierunkiem hrabiego Schwerin na tor właściwy wrócił. Wybory posłów na sejm, odbywały się pod naciskiem knowań władz rządowych; większość izby składała się z przedstawicieli, którzy podstępnie do niéj się wciskali; prawo wolności zdania było głoską martwą; dzienniki milczeć musiały, słowem przedstawicielstwo narodowe zamieniło się w upokarzające podrzeźnianie wyzwolonych ustanowień. Z dniem objęcia regencji wszystko zmieniło się na lepsze i sejm, który przez ostatnie trzy lata obradował, używał pełności służącego sobie prawa. A lubo przed sądem dziejów nie usprawiedliwi się on nigdy z ciężkiego zarzutu, że w ważnych zdarzeniach większość jego szła raczej za natchnieniem nienawiści, niż za natchnieniem prawdy, przecież uważany ze stanowiska niezależności i swobody działania, był rzeczywistym i szanowanym przez rząd sejmem. Dziś udzielone na trzy lata posłom umocowanie już zgasło; nowe wybory w całym kraju jeszcze przed końcem bieżącego roku dokonać się powinny; wszystkie odcienia politycznych mniemań na dzień wielki wystąpią i rozpoczną obywatelską pracę zapewnienia przekonaniom swoim tryumfu. Owoż w chwili tak dla kraju stanowczéj, Gazeta krzyżowa wystąpiła z nienawiścią w sercu a kłamstwem w uściech i bezczelnie twierdzi w piśmie, które umieściliśmy w dzisiejszym Kurjerze, że król wojnę ministrom swoim wypowiedział, że odpowiedzialność za wszystkie czynności rządu na siebie przyjmuje, że w posłach nie doradców, ale ślepo posłusznych poddanych chce widzieć. Sumiennie a mądrze odpowiedziała Gazecie krzyżowéj, Gazeta kolońska; wyzwolony ten i umiarkowany dziennik, którego odezwę czytelnicy nasi w dzisiejszym numerze Kurjera znajdą, zwraca uwagę wyborców na trudność obecnéj polityki pruskiéj. Król nie chce poruszać zdania jednolitych Niemiec; podniesienie téj sprawy przechodzi obręby przedstawicieli pruskiego ludu; wywołanie z tego powodu walki między koroną a sejmem byłoby prawdziwem nieszczęściem. Burza, coby całemi Niemcami z tego powodu zatrzęsła, byłaby może straszliwszą niż jakakolwiek inna, bo otworzyłaby na oścież wrota zewnętrznemu wpływowi. Dziennik urzędowy pruski umieścił odezwę do wyborców, któréj inaczéj przyjmować nie można, tylko za głos samych ministrów. Rzeczony dziennik zaklina obywateli, aby przeciwników rządowych na sejm nie przysyłali, a ci przeciwnicy stoją w dwóch osobnych obozach. Feodalni, będący wrogami wszelkiego rozwoju światła i postępu; zapędni, chcący przebojem zerwać niedojrzały owoc niemieckiéj jednoty. Któż zaprzeczy, że programat tych ostatnich, jasny jak piorun i jak piorun straszliwy, dorażnie to żądanie Niemcy nurtujące rozstrzygnąćby zdołał; że droga przez feodalnych wskazywana, zabiłaby wszelki szlachetniejszy polot i wtrąciła plemię niemieckie w ów złoty czas Zithena, o którym z taką czułością Gazeta krzyżowa marzy! Ale szczęściem nie zbywa Prusom na mężach pełnych światła, serca i doświadczenia, którzy pójdą pośrednią drogą i unikając gromowego blasku burzy, tudzież przepaścistych otchłań ciemnoty, poprowadzą naród na błogie przestrzenie umiarkowanéj przez prawa swobody i możliwego postępu. Nigdy nie wątpiliśmy o doli ludzkości i dziś o niéj nie wątpimy. Położenie Prus jest ciężkie, stanowisko ich w obec Niemiec i własnego ludu nie jasne; cały kraj przedstawia dziwny i rzadko w dziejach widziany obraz. Wzorowy porządek w tém państwie panuje; oświecenie szerszy niż gdzie indziéj krąg światła zakreśla, sprawiedliwość domierzana jest prędko, bezstronnie i jawnie; środki zarobku są łatwe, wynalazki zwiększające siłę człowieka zajmują myślące głowy i w użyciu są najprzydatniejsze, zamożność i uobyczajenie widomie zwrastają; skarb tak dobrze jest uposażony, że nawet nierównie bogatszą Francję zasilać jest w stanie; wojsko zapewne bitne, bo Prusacy od wieków słynęli z waleczności, większe jest nawet liczebnie od francuzkiego; skądże pochodzą te trwogi, o których król Wilhelm od swojego na tron wstąpienia mówić nie przestaje; skąd ten wewnętrzny niepokoj ciężkie a blizkie burze zapowiadający. Według poważnego czasopisma, roczniki pruskie polityka tego państwa powinna przybrać nowe a trwałe podstawy; myśl zasadnicza niech będzie wybitną i jasną. Niech Niemcy wiedzą, dokąd Prusy zajść chcą i mogą. Nie dosyć jest na rozbudzaniu uczuć i zachceń, potrzeba obrać stanowisko wyraźne i cele oznaczone. Potrzeba, aby Niemcy wiedziały jak daleko Prusy pójdą za narodowym ruchem lub czy inne dążności przedsięwezmą. Tylko droga wyraźnie a stanowczo obrana może zjednać hrabiemu Bernstorff zaufanie narodu pruskiego i Niemiec. Potrzeba raz dowiedzieć się, czy Prusy będą dłużéj cierpiały obróty państw podrzędnych co do urządzenia związkowéj siły zbrojnéj, czy co do utworzenia floty i obrony brzegów nadmorskich zechcą znosić zarzuty Hanoweru; czy po raz trzeci odprawią z niczem posłów Hessji elektoralnéj, dopominających się o swe prawa; czy pozwolą Danji znęcać się dłużéj nad niemieckiemi ludnościami? Co do stosunków zewnętrznych Prusy nie są z nikim w niezgodzie ale stoją osamotnione. Jestto wprawdzie dziś położeniem wszystkich państw europejskich, ale to położenie jest niewłaściwe, wewnętrzna spokojność kraju wyjść z niéj nakazuje.

Sądzimy, że powyższe uwagi wystarczą do przekonania naszych czytelników, że zwrót wyobrażeń nadany przez króla pruskiego co do pojmowania najwyższéj władzy, nie zagraża cywilizacji i owszem szczery objaw myśli panującego był zawsze dla narodu zbawienną przestrogą, dając mu świadomość tego, czego pragnąć, czego unikać powinien.

Włochy.

Turyn 25. W liście pisanym do dziennika paryzkiego *Czas*, czytamy następne uwagi:

Rozwiązanie sprawy rzymskiéj zostało odłożone do czasu nieoznaczonego, Włochy zaś pojmując całą wagę pomocy francuzkiéj, poddają swe najgorętsze chęci wymaganiom polityki cesarskiéj. Ale zjednoczenie Włoch spełnić się musi, ruch wstrzymanym być nie może bez narażenia przyszłości kraju, bez zwichnienia popędu narodowego, bez wydarcia ludnościom samopoznania ich siły; na sprawę więc wenecką oczy wszystkich są zwrócone.

Wiadomo, że p. Rattazzi i jenerał Cialdini, już od niejakiego czasu objawili swe przekonania, że jeśli Rzym ma jeszcze pozostać we władzy papiezkiéj, rząd nie będzie mógł znaleźć u narodu tego poparcia, bez którego rzeczywiście jakby złożył władzę, tylko skupiając całą swą usilność na uzbrojenie się do wojny z Austrją. Kossuth w liście swoim do Mac Adama, rozwinął tę myśl ze stanowiska zawikłań węgierskich, dzienniki zaś włoskie ogłaszając koniec tego listu, prawie jednomyślnie potwierdziły wnioski znakomitego węgierskiego wychodźca. Ale dziennik *Opinione*, zbijając dziś rozumowanie Ludwika Kossutha mówi:

„Włochy nie mogą puścić w odwiokę sprawy rzymskiéj i postawić jéj niżéj od sprawy weneckiéj, z téj prostéj przyczyny, że tę ostatnią siła miecza rozstrzygnąć musi; jest więc rzeczą niezbędną opatrzyć się w tę siłę, wyćwiczyć ją, zająć stanowisko polityczne, z którego możnaby było jéj użyć.

Zadanie rzymskie jest ze swéj istoty moralném, jego rozwiązanie bynajmniéj od nas nie zależy, ale od zgody z Francją, a jeśli można i papieżem. Nadto, Rzym jest ogniskiem reakcji, tam skupiają się wszystkie knowania wrogów włoskich. Rzym zhołdowany władzy papieskiéj, jest źródłem osłabienia Włoch, tak dalece, iż wątpimy, że chociażbyśmy znajdowali się w warunkach mogących zachęcać nas do wojny z Austrją, czy byłoby rozumném rozpoczynać tę wojnę przed rozwiązaniem sprawy rzymskiéj. Rzym wyzwolony dałby trudną do uwierzenia siłę rządowi i przekonałby Europę, o potrzebie wyzwolenia Wenecji.

Niema podobieństwa, aby przez rokowanie otrzymać się to dało, ale to pewna, że gdy na niczem już zbywać nie będzie do uspokojenia Włoch, tylko sprawa wenecka, wzięcie się do broni dla jéj wywalczenia uznane będzie za prawowite, nawet przez państwa co dotąd mniéj sprzyjają ruchowi włoskiemu.

Łatwo widzieć z tego natchnionego artykułu, że baron Ricasoli silnie ujął się zadania rzymskiego, mimo niepowodzeń, i że wszystkie usiłowania skłonić go do zajęcia się sprawą wenecką, dotąd pozostały bezowocnemi. Zdaje się nawet, że urządzenie 7-go korpusu wojska t. j. nowe urządzenie wojska garibaldistowskiego, zostało zadekretowane dla wyjęcia dawnych jenerałów, pomocników Garibaldiego, z pod wpływu ich wsławionego wodza w razie, gdyby przez nadzwyczajną a niespodzianą wyprawę chciał wpiątać rząd w wojnę z Austrją. Ale Garibaldi umie tworzyć jenerałów i oficerów tak jak same wojska, geniusz jego ma zawsze pod ręką potrzebne narzędzia do ziszczenia pomysłów.“

Piszą z Florencji 24 października. Oj. Passaglia przybył tu dnia 21-go o godzinie 2-éj. Zabawił tu do środy a dziś wyjechał z kanonikiem Reali do Bolonji, zkąd uda się do Turynu. Ojciec Passaglia mówi, że zdziwiła go uprzejmość, z jaką wszędzie był przyjmowany: w Rieti, Narni, w Peruzie a nadewszystko w Siennie; powtarza, że wołano na jego drodze „Niech żyja Passaglia! Niech żyją Włochy jednolite!“ kłaniałem się tym poczciwym ludziom i mówiłem: „tak, tak, jednolite ale katolickie!“ oni zaś głośno odpowiadali: „zapewne, zapewne katolickie!“ był to prawdziwy djalog między nimi a mną.

O. Passaglia twierdzi, że opuścił Rzym, aby uniknąć uwięzienia. Jest przeświadczony, że Pius IX wydał stosowne do tego rozkazy.

Nie mówi, kto mu dopomógł do przebycia granicy, robi z tego tajemnicę. Jedni utrzymują, że Francuzi, drudzy że komitet, zdaje się, że raczej ten ostatni.

Starano się wybadać go o tém co ma nastąpić. Zamknął się w dwoistéj idei i jeszcze trzeba było odgadywać jego myśli; 1-e) że papież zupełnie opanowany przez jezuitów nie ustąpi, 2-e) że należy ufać rządowi królewskiemu, którego plany są bardzo rozumne, czekać tylko potrzeba roztropnie na ten rozwój.

O. Passaglia na pozór jest jeszcze młody, poważny, przekonany, i pod każdym względem odznacza się wielką godnością.

Dziennik *Goniec Marchijski* pisze, że wojsko książęcia Modeny zmniejszono do jednego bataljonu, liczącego 900 żołnierzy, dwóch szwadronów jazdy razem 300 ludzi i do trzech rot bersaglierów każdej po 100 strzelców. Ale i tak ledwo starczy książęcia Modeny na opłacenie i wyżywienie téj garstki. Austrja w tych dniach uwolniła znaczną liczbę żołnierzy do domów na pół roku. Część tych żołnierzy sama się uwalnia i przebywa Pad lub Mincio, jak komu dogodniéj. Popis wojskowy zaniechany jest w kraju weneckim w bieżącym roku. Węgrzy i inni wściekają się, że muszą służyć pod niecierpianą chorągwią i gdyby pomyślano wysłać ich do Dalmacji lub na granicę albańską, pewno przedarliby się do księstw, aby ztamtąd pośpieść na pomoc spółziomkom. Wielka ich liczba już jest za Mincio.

Neapol 24-go października. Znaczne trudności czekają nowego prefekta; drożyzna chleba, zima podczas któréj wojsko niełatwo krążyć może w kraju, niemającym porządnych gościńców, a mianowicie opór duchowieństwa; bo w znacznej części miejscowości jest ono bardzo przeciwne rządowi Wiktora-Emmanuela.

Dnia 17-go bież. miesiąca, uwięziony został z Bari, ojciec Anascia mnich zakonu św. Wincentego á Paulo. Znaleziono w jego celi 900 dukatów i 6 zegarków złotych, których pochodzenia nie mógł usprawiedliwić. Odkryto też bruljon listu do Franciszka II, w którym mnich zapewniał, że pobożność wiernych, biskupów, mnichów, zakonnic, dozwoliła mu zebrać tę summę *900 dukatów*, szczęśliwym więc jest, że może je oddać swemu królowi, aby jéj użył na zaciągi wiernych żołnierzy i na wyprawienie ich do królestwa. O. Anascia kończy prośbą, aby król sam natychmiast przybył i wypędził *rząd bezbożny*. Wiele osób mających stosunki z tym mnichem powołano do stawienia się przed sędzią śledczym.

Neapol, 26-go października. Jener. Cialdini przez 3 miesiące wydatkował tylko 14,900 dukatów, ze 120,000, które należały mu jako namiestnikowi królewskiemu; uczynił więc najszlachetniejszy użytek z summy około 107,000 oszczędzonych. Darował 50,000 dukat. na założenie banku pożyczkowego, na rzecz drobnego przemysłu; 30,000 na domy robocze; 6,000 na zaprowadzenie szkoły fechtowania przy bataljonach gwardji narodowéj; 2 000 na ochronę Carminello; 5,000 na ochronę Paradiso; 500 na takąż ochronkę San-Germana; 2,000 pod rozporządzenie prezesa wychodztwa rzymskiego i weneckiego, i inne drobniejsze summki, na rozmaite dzieła dobroczynne.

Ta szczodrobliwość jen. Cialdini, sprawiła w Neapolu najżywsze wrażenie. Cialdini zostawia tu najdroższe wspomnienia, jak wojownik, mąż stanu i człowiek. Włochy mogą pysznić się takim synem, pełnym cnót starożytnych, blask jego sławy odbije się o blask sławy ojczystéj.

Jen. Cialdini, który poniechęcił się być w przeszłym miesiącu z radą miejską neapolitańską, w bardzo uprzejmym liście uwiadomił jéj syndyka, o powyższych swoich darach. Wyrazy listu są tak serdeczne, tchną takim uczuciem szacunku dla członków rady i życzliwości dla miasta, że musiały zatrzeć zupełnie wszelkie ślady żalu, jaki żywość jenerała wywołać mogła.

Dziennik *Czata bresciańska*, d. 26 października pisze: Wiemy, że w krajach południowych, Emilji i między nami, krąży projekt adresu do ojca św. ułożony przez stowarzyszenie duchowieństwa założone w Neapolu,

Ojciec św. jest błagany, aby odwrócił od Włoch klęskę najzgubniejszego odszczepieństwa, przez złożenie berła będącego źródłem tylu nieszczęść.

Adres już dotąd okryty jest tysiącami podpisów, osób najczcigodniejszych między duchowieństwem krajów południowych. W Lombardji i Emilji podobnież najchętniéj przyjęty został.

Oj. Passaglia przybył do Turynu d. 25 października w piątek. Odwiedził go natychmiast jego przyjaciel p. Celestyno Bianchi, jeneralny dyrektor wydziału spraw wewnętrznych. W sobotę d. 26 baron Ricasoli przyjął go i miał długą z nim rozmowę.

Dnia 28 prezes rady dał wspaniałą ucztę dla posła francuzkiego przy dworze włoskim p, Benedetti.

Francja.

Paryż 26 października Okólnik hr. Persigny zajmuje polemikę dziennikarską; tym czasem wielka liczba stowarzyszeń św. Wincentego-á Paulo złożyła już właściwym władzom, wymagane przez tenże okólnik papiery i oświadczyła swe żądania. Jest to najlepszym dowodem, że to zgromadzenie, mające jedynie miłosierdzie na względzie, nie widzi w rozkazie ministra zamiaru obalenia swéj instytucji.

Z osady francuzkiéj na Martynice doszła smutna wiadomość, że ospa sroży się w Saint-Pierre i sprzątа mnóstwo osób. Kommisarz i zarządca osady p. Lagrange stał się jéj ofiarą.

Postanowienie cesarskie co do uposażonych na *Górze Medjolańskiéj*, zostało przyjęte z wdzięcznością. Od dawnego czasu wynagrodzenia udzielone przez pierwsze cesarstwo, były głoską martwą, szczęściem zostały one dziś wskrzeszone tak jak i testament Napoleona I. Jeżeli ci, co zasłużyli na te chwalebne nagrody, już nie żyją, przynajmniéj ich potomkowie dziedziczą choć cząstkę krwawej puścizny. Słusznie należy Napoleonowi III ta chwała, że w obrębach możliwości, usiłuje dotrzymać zobowiązań swego nieśmiertelnego stryja.

Piszą z Marsylji z d. 21 października, że sprawa o sprzedaż fregat neapolitańskich przez Franciszka II-go kupcom marsylskim, wytoczona przez Wiktora-Emmanuela, rozpocznie się przed sądem miejscowym, d. 8 listopada. Chodzi o rozstrzygnienie, czy były król neapolitański miał prawo przedawać a kupcy marsylscy nabywać fregaty będące własnością narodową. Ze strony nabywców stawać będzie przed sądem słynny prawoznawca Berryer, ze strony króla włoskiego pan Thourel.

Znowu jeden trzymasztowy okręt francuzki zwany *Młoda Francja* przypłynął z Havanny do Pauillac, dotknięty żółtą gorączką. W ciągu drogi 5-ciu ludzi dotkniętych zostało tą chorobą, dwóch umarło—przedsięwzięto względem tego okrętu wszystkie środki ostrożności.

Paryż 25-go października. Dziennik *Konstytucjonista*, który przeszedł pod kierunek doktora Veron, czyni następne uwagi z powodu przetłómaczenia na język francuzki listu oj. Passaglia.

Sprawa rzymska aż dotąd niewłaściwie roztrząsana weszła w prawdziwe obręby; zniką więc z naszego politycznego słównika dwie szkodliwe dwuznaczności.

Naprzód wyrażenie ***władza świecka***, tak nieszczęśliwie wynalezione dla zagmatwania sporu i dla zmylenia umysłów nierozważnych lub ciemnych, władza świecka nie jest celem ale środkiem; jest jednym z możliwych warunków i rękojmi niepodległości papieża. Głównie chodzić o to powinno, aby utrzymać i zabespieczyć tęż niepodległość; ale gdy z drugiej strony władza świecka widocznie już siebie przeżyła, należy obmyśleć inne warunki, inne rękojmie téj niepodległości.

Druga dwuznaczność, leży w wyrazie *panujący-papież* (Souverain pontife), bo daje do rozumienia, że papież z ustawy Boskiéj jest razem papieżem i panującym; nie panującym duchownie, ale świecko. Dając zaś papieżowi nazwę najwyższego papieża (pontife Suprème, Pontifex Maximus), tłumacz ojca Passaglia, zdaje się nam, że wpadł na wyrażenie szczęśliwe, nie podatne żadnym wykładowym wybrykom.

Paryż 26 paździer. Zdaje się, że w obecnéj zmianie redakcji głównych paryzkich dzienników, wice hrabia de la Guèronnière obejmie kierunek dziennika *Ojczyzna*, lecz trudno przypuścić, aby nowy senator, a niedawny dyrektor księgarstwa, chciał wystąpić w postawie redaktora; raczéj weźmie on udział w kierunku politycznym, zamiast pana Delamarre.

Powszechnie sądzą, że dwór przez zimę zamieszka pałac Elysée-Napoleon; naprawy bowiem w Tuileries są zaledwie rospoczęte i mogą daléj zaprowadzić niż sądzono, a nawet zamienić się w całkowite przebudowanie.

Słychać tu o zamiarze cesarza odwiedzenia, jeszcze w ciągu téj jesieni, królów: belgijskiego i hollenderskiego.

Prefekt policji rozesłał następny list do wszystkich prezesów zgromadzeń dobroczynnych w Paryżu.

„Panie prezesie,

„Wezwany przez okólnik pana ministra spraw wewnętrznych z d. 16 bież. miesiąca, do udzielenia prawidłowych upoważnień tym konferencjom św. Wincentego a Paulo, lub towarzystwom, które ich jeszcze nieotrzymały, proszę, abyś pan zechciał przesłać mi obok wykazu swojego bióra listę członków konferencji, któréj przewodniczysz, abym mógł bezwłócznie przyznać jéj istnienie według form prawnych.

Podobnież mam zaszczyt uprzedzić, że zgodnie z tym że okólnikiem wezwany pan jesteś do zbierania się, jak i dawniéj z towarzyszami swoimi innych konferencij paryzkich, dla wspólnéj narady nad przedmiotami, ściągającemi się do wykonywania prac dobroczynnych.“

Według depeszy telegraficznéj flota francuzka pod dowództwem wice-admirała Le Barbier de Tinan, przybyła z Bejrutu do Tulonu. Na brzegach Syrji pozostała dywizja pod dowództwem kapitana okrętowego do la Grandière, dla opieki nad chrześcijanami.

Compiegne 27 października. Odbył się tu dziś obrząd wręczenia biretu kardynalskiego księdzu Billiet, arcybiskupowi Chambéry.

W sobotę wieczorem ksiądz kardynał, ks. Meglia ablegat apostolski, hr. Mikołaj Silveri, szlachetny strażnik jego świątobliwości i będący przy nich orszak przybyli do pałacu, gdzie znaleźli już dla siebie przygotowane pokoje.

Dziś z rana ablegat wprowadzony został przez wielkiego mistrza obrzędów do gabinetu cesarskiego; naj. pan otoczony był wielkimi urzędnikami korony i swoimi oficerami służbowymi. Po prawem ręku stał minister spraw zagranicznych tudzież minister oświecenia i wyznań.

Ksiądz Meglia miał do cesarza następną mowę w języku łacińskim:

„Najpotężniejszy cesarzu,

„Doznaję najżywszéj radości, że nad wszelką nadzieję i oczekiwanie wolno mi stanąć przed w. c. mością, wobec tak licznego i dostojnego zgromadzenia, dla spełnienia poruczeń jego świątobliwości Piusa IX. Mimo gorzkie boleści, które go obarczają z powodu aż nadto wiadomych zdarzeń, chciał jednak udzielić czcigodnemu arcybiskupowi Chambéry ks. Alexemu Billiet, wysoką nagrodę jego długich i ważnych prac w obowiązku biskupim, i postanowił powołać go do grona kardynałów św. kościoła rzymskiego. Rzeczonem postanowieniem nietylko jego świątobliwość chciał uczcić pobożność, mądrość, pewność nauki, która w tak wysokim stopniu odznacza czcigodnego arcybiskupa: ale niemniéj cieszył się, iż mógł tak rychło odpowiedzieć życzeniom w. c. mości. Gdy doręczenie purpurowego biretu jest w pewnym względzie uwieńczeniem dostojności kardynalskiéj, pragnął ojciec św. abyś naj. panie miał uczęstnictwo w tym obrzędzie, i aby według zwyczaju, dostojny prałat ozdobiony był tém godłem godności rękami waszéj cesarskiéj mości, co bez wątpienia powinno być miłem panującemu, który z chlubą nosi nazwę starszego syna kościoła.

Spełniając więc tę zaszczytną część mego posłannictwa, składam naj. panie z winnem uszanowaniem, to szlachetne godło kardynalstwa, abyś je umieścić raczył na głowie sędziwego arcybiskupa.

Po dokonaniu tego poruczenia, nic mi nie pozostaje, jak prosić i błagać wielkiego i miłosiernego Boga o zlanie najobfitszych dobrodziejstw na zacny naród francuzki, którym w. c. mość z woli Boskiéj opatrzności władasz i kierujesz; oraz abyś naj. panie wspierając coraz silniéj religję i ojca świętego, otrzymał przy Boskiéj pomocy dla siebie, dla swéj najjaśniejszéj małżonki, dla następcy tronu, ziszczenia swych życzeń, tudzież prawdziwą i wiekuistą szczęśliwość.“

Ks. Meglia wręczył cesarzowi breve papieskie, nadające dostojność ablegata apostolskiego, do oddania biretu.

Cesarz odpowiedział, że wdzięcznym jest papieżowi za spełnienie jego życzeń w udzieleniu kapelusza kardynalskiego czcigodnemu arcy-biskupowi Chambery; że cieszyć się będzie z jedności, jaka istnieć powinna między stolicą świętą i jego rządem; i że ta jedność tak potrzebna w niczem lepiéj objawiać się nie może, jak przez uprzejme spełnianie przełożeń zawsze dojrzale obmyślanych.—Cesarz dodał, że wybor ojca św, aby go zastąpił przy tym obrzędzie jest dlań wielce miłym; zakończył, ponawiając uręczenia szczerych życzeń dla najczcigodniejszéj głowy kościoła.

Po tém posłuchaniu, cesarz z orszakiem swoim złożonym, z wielkich dostojników korony, urzędników służbowych i ministrów, wszedł do kaplicy.

Cesarzowa otoczona paniami służbowemi zajęła zwykłe miejsce w trybunie.

Naj. państwo słuchali mszy czytanej, pod koniec któréj ks. Billiet, wprowadzony przez wielkiego mistrza obrzędów i postawiony po lewem ręku cesarza. Wnet wprowadzono też ablegata i postawiono tuż przy księdzu kardynale, któremu oddał breve jego świątobliwości.

Po mszy ablegat poprzedzony przez mistrza obrzędów, zbliżył się do osobno przyrządzonego stolika, na którym złożony był biret, wziął go i podał cesarzowi.

Ks. kardynał, prowadzony przez ks. kardynała arcybiskupa Paryskiego, wielkiego jałmużnika cesarskiego, ukląkł na poduszce przed cesarzem.

Naj. pan wziął biret i włożył na głowę kardynała Billiet, mistrz zaś obrzędów kaplicy zawiesił szkarłatny płaszcz na ramionach jego dostojności.

Wówczas kardynał powstał i zdjąwszy biret, pokłonił się cesarzowi.

Cesarz i cesarzowa z osobami składającemi ich orszak, udali się do posłuchalnéj izby.

Ks. kardynał, przywdziawszy strój purpurowy, wprowadzony został do téj izby razem z ablegatem apostolskim, ze strażnikiem papieskim i osobami towarzyszącemi poselstwu. Wprowadzony został przez wielkiego podkomorzego przed cesarza.

Cesarz wstał, kardynał zaś po przepisanych zwyczajem ukłonach, wyrzekł następną mowę:

„Najjaśniejszy panie.“

„Przedstawieniu waszej C. m. winienem wysoką dostojność, na którą ojciec święty wynieść mię raczył. Pierwszym więc moim było obowiązkiem po obleczeniu się w jéj godła, przynieść w. c. mości wyznanie mojéj szczeréj i głębokiéj wdzięczności. Wynurzam tę wdzięczność nie tylko we własnem imieniu, ale też w imieniu duchowieństwa i całej sabaudzkiej ludności, która czuje się razem ze mną uczczoną przez tę wysoką godność.

Zbliżony w ten sposób do głowy kościoła, jego dobro staje się dla mnie jeszcze droższem i świętszem. Łączę więc dziś najserdeczniéj głos mój z głosem najczcigodniejszego Piusa IX w dziękczynieniach za wszystko co w. c. mość uczyniłeś dla kościoła, od początku swego panowania, nie tylko dając opiekę wyznaniu katolickiemu we Francji, lecz otwierając dlań bramy wschodu, od tak dawna i tak uporczywie zamknięte: w Chinach, w Kochinchinie, w Korei i na Oceanji; kładąc przerwę rzezi chrześcijan w Syrji i biorąc skuteczne środki do zapobieżenia jej na przyszłość; przedewszystkiem zaś, co żywszą jeszcze obudza wdzięczność ogółu katolików, że zachowujesz stolicy świętéj Rzym i cząstkę tych posiadłości, które jeszcze przy niéj zostały. Naj. panie, nie posiadając tak rozległego cesarstwa jak Karol Wielki, masz jego moc i potęgę; osłaniając opieką swoją Piusa IX jak on osłaniał Adrjana I-go, zasłużysz na pochwały i oklaski katolików całéj kuli ziemskiéj. Europa uznaje i ocenia twoją powagę; głos twój jest wszędzie szanowany.

„Dziękuję też w. c. mości za wszystko co uczyniłeś dla Sabaudji, od czasu połączenia jej z Francją:—pod względem urządzeń wszystko co ściąga się budowli ogólnych, dróg żelaznych, gościńcow cesarskich, departamentowych i gminowych, dokonałeś w. c. mość, w krótkim czasie rzeczy zdumiewające: stanie się to wkrótce zupełnem odnowieniem i przedmiotem powszechnego podziwu.—Ale zamykając się ściśléj w obrębach mojego urzędu, szczególną wynurzam wdzięczność w. c. mości za wszystko co uczyniłeś dla diecezji Sabaudzkiéj, od połączenia; za szczodrobliwie udzielone pomoce w naprawie lub odbudowaniu kościołów, za wprowadzenie szkół po gminach, za wychowanie młodzieży duchownéj i za opiekę nad kapłanami wiekiem lub chorobą złamanymi.—Naj. panie, serca szczerze chrześcjańskie nie zapominają dobrodziejstw.—Nie przestaną one codzień błagać o błogosławieństwo nieba dla w. c. mości, dla naj. cesarzowéj, dla następcy tronu i dla całéj Francji, zawdzięczając to co uczyniłeś dla kościoła i jego czcigodnéj głowy, będącéj teraz przedmiotem ich najżywszej troskliwości.“

Cesarz odpowiedział:

„Cieszy mię, że ojciec św. przyjął moje przełożenie i mianował was kardynałem, jest to bowiem nietylko słodkiem zadowoleniem widzieć nagrodzonego wysoką godnością, jednego z dziekanów koła biskupiego i zawodu uświetnionego tylu cnotami; ale chodziło mi przez ten wybor, abym dowiódł mego szacunku i spółczucia dla duchowieństwa sabaudzkiego, które okazało tyle życzliwości dla mnie i miłości dla Francji.

„Wzruszyły mię proste i rozczulające wyrazy, w jakich oceniasz usiłowania moje o dobro religji i o pomyślność świeżo połączonych krajów.

Mam nadzieję, że Bóg długo jeszcze przedłuży życie arcy-kapłana tak potrzebne dla religji, tak drogie dla spółziomków.“

Ks. kardynał przedstawił potem ich c. m. osoby swojego orszaku: Cesarz zaś przedstawił cesarzowéj ablegata apostolskiego i szlachetnego strażnika jego świątobliwości.

Kardynał zwrócił się do cesarzowéj z następną mową.

„Naj. pani!

„Mógł bym winszować w. c. mości chwały zasiadania na najpierwszym. lub przynajmniéj na jednym z najpierwszych tronów świata i zajmowania go w sposób tak znakomity. Ale przyzwoitszem jest mojemu urzędowi i téj nowéj godności mojej w kościele, powinszować, że tak doskonale pojęłaś całą wielkość i wzniosłość Ewangelji w jej prawidłach, obietnicach i nadziejach ożywiających nasze serca; cokolwiek Francja ma wielkiego i wzniosłego, dajesz przykłady najszczytniejszej cnoty. Przykłady z téj wysokości dawane wywierają wpływ potężny.

Naj. pani, cała Sabaudja zachowała słodką pamięć szczęścia kilkodniowego twojego pobytu, wkrótce po przyłączeniu jej do Francji; i zachowa słodką pamięć dobrodziejstw, które rozsypałaś na swéj drodze. Naj. pani, opieka, jaką udzielasz wszystkim dobrym uczynkom, wszystkim zakładom miłosierdzia, nieprzestanie zwracać na ciebie błogosławieństwa ubogich, a kiedy ubodzy błogosławić ciebie będą na ziemi, Bóg pobłogosławi cię w niebie, jak to przyrzekł w księgach świętych. Błogosławić będzie cesarza i następcę tronu, przedmiot twojej najczulszej miłości i nadzieję Francji.“

Pojazdy dworskie odwiozły ks. kardynała Billiet, księdza ablegata Meglia, hr. Silveri oraz ich orszak, do kolei żelaznéj północnéj, skąd osobnym pociągiem wrócili do Paryża.

Do tych szczegółów dziennik ***Kraj*** dołącza następną wiadomość:

„Ks. Billiet ma lat 79, urodził się w La Chapelle, w Sabaudji w rodzinie rolniczéj. Jak Syxtus V pasł trzodę do 15 r. życia.

Pleban wiejski postrzegłszy w nim nadzwyczajne zdolność, począł go uczyć.

Postępy młodzieńca były bystre: w 17 roku przyjęty został do seminarjum, po zdaniu examinu przed księdzem D'Etiolle. W 20 roku był już professorem teologji. W 42 został biskupem, a w 52 podniesiony na dostojność arcybiskupią w Chambéry, którą od 22 lat piastuje.

Dnia 26 października piszą z Paryża do dziennika Niepodległość Belgijska. Ludzie najdogodniejsze zajmujący stanowiska dla odgadnienia dyplomatycznych tajemnic, są dziś zmuszeni wyznać, że w obecnéj chwili poprzestać należy na samych domysłach, nie tylko w tém co się polityki Włoch tycze, ale nawet co do rzeczywistéj myśli rządu francuzkiego, w którego ręku niemal wyłącznie spoczywa moc albo wstrzymania na czas nieokreślony albo przez nowy i stanowczy popęd rzucenia naprzód sprawy jedności włoskiéj.

To pewna, że utrzymanie obecnego stanu rzeczy jest dziś na porządku dziennym, ale i to niezawodna, że ten stan przeciągnąć się niemoże nad zakres danych obrębów. Potrzeba, aby panujący, co obudził niepodległość narodową na półwyspie, rozstrzygnął raz, prędzéj lub później, ale wyraźnie, uzupełnienie rozpoczętego dzieła pod Magenta i pod Solferino, albo aby zniszczył zbrojną ręką wszystkie jego następstwa. Czyż potrzeba dodawać, że ten drugi obrót rzeczy w przypuszczeniu nawet miejsca mieć niemoże. A więc w tym razie jest rzeczą niewątpliwą, że poszukiwanemi są ciągle środki rozwiązania, by przyśpieszyć utrwalenie prawidłowego stanu we Włoszech i aby położyć koniec tym gwałtownym a sprzecznym prądom, które nurtują pod ziemią Europy. Jest dziś rzeczą dostatecznie sprawdzoną, że cesarz niechce ustąpić z Rzymu, a zatem niechce dozwolić wejść do wiecznego miasta, przynajmniéj przez pewny jeszcze przeciąg czasu, wojsku włoskiemu. Niektóre dość prawdopodobne przypuszczenia domyślać się dozwalają, że chcianoby przenieść na sprawę wenecką ową pożerającą i nienasyconą rozwijającą się działalność narodową. Znajduje i to wiarę, że tajemne przełożenia, mające być uczynionemi ze strony rządu francuzkiego Austrji, przełożenia które rzeczywiście istnieją, są w bliższém lub dalszem powinowactwie z wyzwoleniem tego nieszczęśliwego kraju.

Czy należy jeszcze wierzyć, że podług zdania niektórych osób, Austrja miałaby otrzymać wynagrodzenie ze strony Hercogowiny? Ależ czy godzi się spodziewać, iż Anglja, która nigdy nie poświęciła żadnéj dogodności dla idei, przyzwoli na nadwątlenie Turcji nawet w widoku zapewnienia doli włoskiéj? Oczywiście, dotąd tylko domyślać się cóś wolno o rokowaniach, skądinąd najpewniejszych. Ale jakiejkolwiek byłyby one treści, łudzić się niepodobna przyjęciem ich w Wiedniu; tém bardziéj, że według ostatnich nadesłanych z téj stolicy listów, wiatr wojenny szumi tam po krużgankach dworu i w wysokich kołach wojskowych. O niczem nie mówią jak o odwecie za klęski 1859.

Rzeczy zapewne nie zajdą tak daleko, aby ten odwet stał się możliwym; lecz zaprzeczyć też nie można, że odrzucenie przełożeń wprost od Napoleona III wychodzących, wyrodzić musi niejaką oziębłość między dwóma dworami, a wówczas pojąć łatwo, że cesarz Francuzów, zawczasu już obudza uwagę swego zaalpejskiego sprzymierzeńca na konieczność silnéj wojskowej organizacji, którą bądź co bądź do wiosny uzupełnić należy. Łatwo i to pojąć, że jeżeli ster barona Ricasoli ma się rozbić o zgubną nieruchomość sprawy rzymskiéj, musi przynajmniéj odżywić sprawę wenecką, zgodnie podniesioną przez Francję i Włochy i zostawić choć tę dźwignię swoim następcom w przyszłym gabinecie.

Powrót acz chwilowy jenerała de Goyon do Paryża wywołał rozmaite domysły. Nie chodzi tu bynajmniéj o zastąpienie dzisiejszego dowódzcy załogi francuzkiéj, przez innego jakiego jenerała, ale mówią, że narzekał przed cesarzem na usposobienie dwóch nowych półków przybyłych do Rzymu. Żołnierze francuzcy czują najgłębsze uszanowanie dla ojca św., ale podobnie jak ich poprzednicy, brzydzą się rządem, który wspierać muszą. Duch listu prezydenta rzeczypospolitéj do Edgara Neja jeszcze wieje pomiędzy nimi i mimo wszelką usilność, wieje aż do zachwiania karności.

Dotąd w Paryżu niema ani balów, ani zebrań, ale obiady są bardzo częste. Nowe urządzenie redakcji *Konstytucjonisty* zagajono wczoraj wielkim obiadem u doktora Veron. Znajdował się na nim hr. Persigny; gościnność odpowiadała godności takiego spółbiesiadnika; między zaproszonymi uważano pp. Sainte-Beuve Paulin Limayrac, wice hrabię d'Anchald, Boillay, Boniface, Grenier i Vitu. Ten ostatni pisarz wbrew przeciwnym doniesieniom pozostaje przy redakcji *Konstytucjonisty*. Pan Bixio, znany z przywiązania swego do sprawy włoskiéj, daje dziś obiad dla pana Ratazzi; w liczbie gości wymieniają jenerała Klapkę, pp. Vogt, Tur-

ściesniona. Samorząd gminy reprezentowany jest przez 120 radców gminy, wolno obranych. Rada gminy (Gemeinderath), czyli „rada miejska" na podstawie ogólnych wyborów uorganizowana, z wielką starannością zajmuje się zakładami publicznemi, czy to dobroczynności, czy zdrowia, czy to czystości i upiększenia miasta się tyczącemi. Widać wszędzie, że nikt nie próżdzi, i że systematyczna pedanterja powoli wychodzi z mody. Posiedzenia odbywają się dwa razy na tydzień, zawsze publicznie.

Do wystawy londyńskiéj wielkie się robią przygotowania. Rządowi na tém zależy, aby Austrja była świetnie reprezentowaną, jest to bowiem jeden punkt pokazania dotykalnie w obec świata, że monarchja stanowi—jedność. Z Węgier nic albo mało co przeszło. Wice-konsul austryjacki w Paryżu, doktor Schwarz, mianowany kommissarzem austryjackim przy wystawie londyńskiéj, wezwany został do Wiednia, i przybywszy tu, zaraz począł przemysłowców zwoływać, zachęcać, obiecywać im wielkie korzyści ze stosunków zawiązać się mogących etc.; powiadają, że mniejszym fabrykantom zarewnił całkiem wolny transport ich wyrobów tam i napowrót. Z artystami mu się nie wiedzie—malarze dobrze poinformowani twierdzą, że dla ich dzieł i mało miejsca i złe zostawiono, jeśli się nie uda u rządu angielskiego zmianę uzyskać, postanowili nic nie wysyłać do Londynu. Wtedy tylko arcydzieła sztuki z galerij publicznych wysłane będą.

Zimowa pora teatrów już nadchodzi, dla tego też dyrekcje wszystkie starają się przez wybór repertoarów znaczną klientelę na zimę sobie zabezpieczyć. Dzierżawca teatru Karla (Carls-Theater) Hamburczyk, niejaki Brauer, nieznający gustu publiczności tego okręgu, która do szaleństwa lubi teatr, przez całą wiosnę i lato niemógł ani jednéj sztuczki wynaleźć, któraby się stala magnesem dla publiczności a rogiem obfitości dla niego. Nareszcie wpadł na dobrą myśl wyzyskania przedmiotowo spostrzeżeń i odkryć, zebranych przez fregatę wojenną „Novara", która w celach naukowych przez 3 lat odbywała podróż morską na około świata. Jest to, jak się samo przez się rozumie, rzecz wyrachowana na pokaz i na złudzenie zmysłów; ale na to potrzeba było nie tylko zdolnego, ale genjalnego dekoratora, jakich mało w Europie, na szczęście Wiedeń posiada tak rzadkiego człowieka w osobie Lehmana. Po długich tedy próbach wprowadzono na scenę nareszcie tę sztukę: „Um die Welt"—na około świata. Czynność nie wiele warta; ale ciągle zmieniające się na wielkie rozmiary panorama, te różnice okolic, ubiorów, zwyczajów o całą przestrzeń polarną odległych, na największego cynika odurzające robią wrażenie. Dotąd dawano ją 16 razy, a biletu trudno inaczéj było dostać, jak przez protekcję. Te przedstawienia przyniosły brutto 30 tysięcy guldenów, i niewiedzieć kiedy przerwa nastąpi, bo loże i krzesła już teraz na 3 przedstawienia rozebrane naprzód.

Teatr „Burg" jest w innym rodzaju, jest to niezawodnie w całéj Europie najpierwszy niemiecki teatr pod względem estetycznym. Aktorowie są płatni i mają zapewnione pensje tak wysokie, jak n. p. radcy nadworni przy najwyższym trybunale sprawiedliwości. Tam też zbiera się publiczność doborowa, zimna, w krytyce surowa, w zewnętrznych objawach dyplomatycznie umiarkowana. Wczoraj dawano Tragedję Freitag'a „Die Fabier" powodzenie téj sztuki należy do osobliwszych wydarzeń. Niesłychaną jest rzeczą, żeby w „Burgu" wywołano przy otwartéj scenie (nie po spuszczeniu kortyny) autora, jak tu miało miejsce, nareszcie reżysser wyszedł i podziękował w imieniu autora, odtąd publiczność była w ciągłém extatyczném rozdrażnieniu. W 5-m akcie oklaski nie brały końca, gdy trybun ludowy o rękojmie się upomina, mniéj więcej w tych słowach w niemieckim oryginale: „Beschworen muss das neue Recht erst sein, bevor wir stürmen hinaus in's Feld."—Sam koniec słaby, jak powiadają. Dyrekcja kazała go zmienić z ścisle tragicznego na uczuciowy (gemüthlich). Nestroy, ten ulubiony przez tyle lat, wiedeński aktor i autor wielu sztuk dramatycznych, zbogaciwszy się, osiadł jako „Rentier" w Gracu; ale kiedy jak przysłowie mówi: natura wilka ciągnie do lasu, więc i on trudni się znowu przerobieniem na niemieckie operetek Offenbacha: „Le pont des soupirs i des Dames de la Halle" i główne role będzie sam grał w teatrze Treumanna, swego następcy w dyrekcji. Pojawiła się Offenbacha operetta na tym teatrze „Salon Pitzelberger", muzyka słaba, ale jako ciekawość jest tylko to, że autorem libretta jest St. Remy, a tym jest nie kto inny, jak hr. Morny, jak gazeta tutejsza jedna złośliwie dodaje frère de lait Napoleona. Wspomnę jeszcze tylko w krótkości, że między innemi studjują w operze cesarskiéj Gounod'a operę Faust, i że Gutzkowa „Uriel Acosta" przetłumaczono na Czeski i dawano w Pradze z dobrym skutkiem.—Jeden sprytny przemysłowiec, zadzierżawiwszy kąpiele i wielką salę tak zwaną Diana-Bade Saal, sprowadził do koncertów na zimę, znanego Musarda z Paryża, który wczoraj przybył tu z 8-iu solistami. Czterech kapelmistrzów tutejszych ofiarowało mu swoje orkiestry a raczej wybór indywiduów najlepszych do pomocy. Powiadają znawcy, że tutejszy Strauss lepszy jak Musard, ale idzie o nowość, na którą ludzie zwykle idą, jak ptaki na lep.

Z nowin literackich sumiennie opracowane wyszło dzieło Karola Gödecke „Uebersicht der Geschichte der deutschen Dichtung", autor znany jako biograf Schillera. Także Historja 19-go wieku Gervinus'a doszła do 5 tomu, w którym opracowane dzieje powstania i wskrzeszenia Grecji.

Nakładem Becka w Nördlingen wyszedł kalendarz historyczny Europejski, wydawca H. Schulthess. Jest to rodzaj kompendjum aktów i różnych dyplomatycznych czynności, przeplatanych historycznym poglądem na zdarzenia lat 1859 i 1860. W téj samej drukarni wyszedł 2-gi zeszyt „Lebensbilder zur Zeitgeschichte", ten zeszyt zawiera: wiadomość o historji Włoch Reuchlina, opisanie życia Cezara Balbo i czyny Garibaldego i jego strzelców Alpejskich. Przychodzi nareszcie do rady dla Niemców, jakim sposobem legalnym mogą i powinni dążyć do jedności. Jerzy Sievers, podróżny Liwoński wydał w Lipsku opisanie wyspy Kuby, pod tytułem: „Cuba, die Perle der Antillen" najciekawszy jest opis stosunku niewoli tamtejszej w porównaniu z niewolą w południowej Ameryce. Prawa hiszpańskie takiemi rękojmiami otoczyły tę instytucję w gruncie barbarzyńską, że niewolnik za daleko niższą cenę może się wykupić od swego pana, niż ten za niego zapłacił. To niejako zmusza właściciela do łagodnego obchodzenia się, bo się znajdzie sąsiad z łatwością, który za bagatelę nabędzie i tę pracę in natura.— Wyszło opisanie kampanji w Chinach południowych, przez Roberta Swinhoe, dużo nieznanych jest tam szczegółów. Dla ciekawości, bo i Chiny tam wchodzą, umieszczam wyciąg ze sprawozdania (Burmistrza z Bremen, Duckwitz) o flocie niemieckiéj, że największa fregata byléj floty z roku 1849 pod pompatyczną nazwą „Deutschland" funkcjonowała jako okręt handlowy na wodach wschodnio-azjatyckich, nareszcie została sprzedaną — komu? *rządowi Chińskiemu*.—Sławny podróżny naturalista Xantus, rodem Węgier, wraca do kraju. Pisał do swoich list z Kalifornji, skąd przybył z południowej Ameryki. Z St. Francesco udał się przez międzymorze Panamy do Waszyngtonu, żeby zdać sprawę z podróży rządowi, którego kosztem podróżował. Tymczasem wysyła do kraju 3 paki, w tych się znajdują rzadkie ptaki mexykańskie, etc. starożytności, jako i rzadkie przedmioty z wysp Fejee, Navigator i Society, a nakoniec minerały i kruszce z Kalifornji, Mexyku i Oregonu.

O nowych czasopismach, tyle tylko, że we Lwowie od d. 1-go października zaczął wychodzić codziennie Dziennik Polski. Z początkowych pierwszych numerów widać, że mało mają jeszcze sił redakcyjnych. W Pradze od nowego roku wychodzić będzie „Hlas" w czeskim, i jakaś gazeta w niemieckim języku, obiedwie bronić mają interesów słowiańskich. Bawił w Wiedniu a potém w Peszcie jakiś czas p. Wejss, jeden z redaktorów Journal des Débats, opisuje swoje wrażenia, jak u Francuzów zwykle, powierzchownie, ale zabawnie, i tak o Rusinach, naszych chłopach w Reichsracie mówi, że ci są najciekawszém zjawiskiem, wyglądają, powiada, jak mieszkańcy Otaiti, mają kapelusze słomiane objętości parasolów mexykańskich, i zdaje mu się, że chodzą boso. Głosują raz z prawą, drugi raz z lewą stroną. Jeśli kompilator, historyk francuzki za 50 lat złapie taki rapport, to zapisze w swym kartonie: niedawno jeszcze w środku Europy prawodawcy (Solony) Austrji chodzili boso, nosili na głowie parasole miasto kapeluszów, i głosowali w sejmie niewiedząc o co idzie, w téj samej sprawie i czarno i biało. A na końcu doda: Teraz wszystko inaczéj w krótkim czasie się przerobiło, dzięki naszéj cywilizacji. —

Handel zbożem trochę się znowu ożywił, jednak stan nizki Dunaju utrudza dowozy. Ceny są: pszenica 85 funt wied. 1 metzen t. j. ½ korca 5²/₁₀ guldena. Żyto 4 guldeny Jęczmień i kukuruza 3.— Na wełnę w tym momencie niema kupca. Przypisują to złéj sprzedaży sukien na jarmarku Lipskim, gdzie ledwie 60,000 sztuk sprzedano, ze 160,000 przywiezionych.

Co do widoków nadal, trudno z góry powiedzieć, czy znacznie zboże pójdzie w górę; ale zamiast domniemywań umieszczę wyciąg listu z Egiptu do jednego bankiera, pisany przez jego associé tam będącego: „Wylew Nilu sprawił tu wielką konsternację, uważają tu zbiór na rok przyszły za stracony. Ponieważ Włochy także mieli żniwo średnie, a kraje nad morzem Śródziemném położone Egipt zaopatruje w zboże, więc niema podobieństwa, żeby się ceny zniżyły, ja nawet sądzę, że pójdą w górę."

Żytomierz, *5 października.*

Redakcja Kurjera, po zacytowaniu w N. 75 w szpalcie wiadomości bieżących, listu z Kijowa, zapytuje: *Czy prawda że projektowany zarząd Towarzystwa kredytowego dla naszych prowincij, jest nazbyt skomplikowany—a przynajmniéj zbytkowy, gdyż utrzymanie go ma kosztować około 60,000 rs.?*

Napomknienie to znagla nas do wrócenia raz jeszcze, do kwestji Towarzystwa kredytowego. Chociaż, jak już wspomniałem w jednéj z poprzednich korespondencij do Kurjera, delegacja nasza kredytowa, unikając wszelkiéj z dziennikarstwem solidarności—nie ośmiela wcale do żadnych w tym względzie uwag.

Tabelka, wykazująca etat zarządu Tow. Kred. dołączoną jest do projektu Ustawy T. R. Z. Kijowsko-Wołyńsko-Podolskiego, wydanego w roku bieżącym w Żytomierzu, w drukarni Chrząszcza.—Egzemplarz tego projektu przesłałem w swoim czasie Redakcji. Rzucając raz jeszcze okiem na tę tabelkę, znajdujemy, niezawodnie, ogólną cyfrę rocznego wydatku na zarząd Towarzystwa, 58,250 rub. sr. a zatém około 60,000 rs. jak wam pisano z Kijowa.

Zatrzymując się nad pojedynczemi cyframi, z których się składa ta summa, przekonamy się, że może niewiele dałoby się z niéj oszczędzić; lecz, że o ile niektóre cyfry oddzielne, zdają się za wysokie—o tyle natomiast inne są zbyt nizkie. I tak:

Prezes głównéj dyrekcji pobierać ma 5,000 rs. Pensja ta, zdawałaby się nam za wielką. Bo chociaż z jednéj strony, obrany za prezesa, niema obowiązku tracić własnego funduszu, na posłudze towarzyskiéj—lecz z kądinąd, winien się ograniczyć jedynie pensją, która wynagradzałaby tylko koszta dodatkowe, wynikające z urzędu—ale niezabezpieczałaby całkowitego utrzymania, tém bardziéj, że na prezesa dyrekcji głównéj, obieranym będzie niezaprzeczenie, człowiek majętny—który, niepotrzebowałby zapewne tak znakomitego dodatku, do zwykłego budżetu swoich wydatków osobistych. Podobną uwagę możnaby zastosować do prezydujących w dyrekcjach gubernjalnych, których ma być trzech, a każdy pobierałby po 3,000 rs. podług projektu.

Członkom dyrekcji głównéj, których także jest trzech, projektuje się po 2,000 rs., co zdaje się nieulegać cenzurze—równie jak członkom dyrekcij gubernjalnych, pensja po 1,800 rs. wcale przesadzoną nie jest.

Niewiemy tylko, dla czego w dyrekcji głównej projektuje się archiwista z pensją 1,000 rs., gdy w dyrekcjach gubernjalnych podobnego urzędnika niespotykamy wcale; gdzie jednakże, z postępem czasu, złoży się równie archiwum. Sądziłbym bardziéj praktyczném, obowiązki archiwisty, włożyć na innego etatowego urzędnika, np. kassjera, z podwyższeniem mu tylko pensji; a posadę tę w głównéj dyrekcji, z pensją tak znakomitą, w podobny sposób zupełnie usunąć. Natomiast sekretarzom dyrekcji gubernjalnych z 800 rs. należałoby posunąć przynajmniéj do 1,000 rs. Jako też buchhalterom w każdym razie wartoby więcéj płacić, bo zamierzone dla nich 600 rs., w każdym razie, jako dla ludzi uzdolnionych specjalnie, uważać należy za niedostateczne. Niemniéj kancellistom, jeżeli nie w Żytomierzu i Kamieńcu, to przynajmniéj w Kijowie, słynnym z drożyzny utrzymania, pensja 300 rs., czyliż nie jest za małą?.. W ogóle sądziłbym, że opłaty członków, dyrekcji głównéj i gubernjalnych jako też komitetu, jako wybieranych z koła ludzi zamożnych, a przynajmniéj dostatnich, sprawiedliwiéj mogą być uszczuplone znacznie;—pensje zaś urzędników kancellarji, winne być zabezpieczające przyzwoity byt ludzi klassy pracującéj, którzy częstokroć, na posadach podrzędnych, obarczeni być mogą liczną rodziną. Należałoby się nawet spodziewać, że Towarzystwo Kredytowe obmyśli środki stopniowego formowania kapitału emerytury dla swoich urzędników—i jednorazowych subsydjów dla wdów i sierót. Spójrzmy raz przecię na klassę pracującą i przekonajmy się, że sfera któréj się każdy poświęca, staje się jego światem— i po za jéj obrębem niewolno mu jest żadnych szukać i czekać widoków. Zbywając tego co nam służy czémkolwiek—bez troski o jego przyszłość i byt jego rodziny, niepozyskamy nigdy, tego szczerego oddania się obowiązkom, które jedynie pożytecznem się staje.

Sądziłbym także, że summa 1,000 rs. przeznaczona na najęcie domu z usługą, dla dyrekcji głównéj w Kijowie, jest niedostateczną. Lokal dla juryzdykcji tego rodzaju, musi być w środku miasta i zaopatrzony oraz w lochy i składy—na co 1,000 rs. zapewne niewystarczy.

Niepodobna jeszcze niespytać ze zdziwieniem, co podyktowało delegacji, żądać dla wszystkich członków Dyrekcji głównéj, gubernjalnych i komitetu, zaliczenia do pewnych klass urzędowych, jako to IV, V, lub VI wedle zajmowanych niby obowiązków?.. Podobne klassyfikacje, mają swoje znaczenie *w służbie rządowéj*, dla oznaczenia munduru i emerytury. Lecz członkowie Towarzystwa, niebędą z tych dystynkcij korzystać, po cóż więc ten czczy tytuł imaginacyjnéj klassy?.. Na kopercie żaden sąsiad lub interessant, nieposkąpi zapewne pp. prezesom i członkom, tradycyjnego JW., pocóż żądać więcéj jeszcze?... Dla nas tymczasem, pomimowolne to gonienie za dystynkcją, staje się dowodem, że delegacja nierozróżniła w pojęciu swojem posługi towarzyskiéj od służby rządowéj; że niesięgając okiem daléj, nieprzyszła do zeznania, że dystynkcji honorowéj czekać mamy dopiéro po zejściu z posady, lub w ciągu jéj piastowania,—ale nie przystępować do gotowych honorów, które w służbie rządowéj, usprawiedliwione są poprzedniemi, stopiowo nabywanemi zasługami.

Upadek powszechny niemal kredytu, jako też niedostateczność kapitałów, dotykając zarówno miasta nasze, jak wsi mieszkańców —każą myślić o Towarzystwach kredytowych miejskich. Wzór podobnego towarzystwa, mający być uważany za normę rządową mamy w statucie zatwierdzonym dla Petersburga. Jakoż mieliśmy tu niedawno, sessją prywatną obywateli miejskich, celem naradzenia się w tym względzie. Warunek odpowiedzialności solidarnéj wszystkich członków Towarzystwa—wielu jeszcze przestrasza. Każdy z nas, przyznając się, lub nie—radby korzystać ze wszystkich następstw spółki—lecz bez najmniejszego narażenia swego majątku, lub spokojności. Dowodzi to, jak mało postąpiliśmy jeszcze na drodze pojęć społecznych. Wiara zaś publiczna tak jest zbałamuconą, że przyszły zarząd Towarzystwa kredytowego, naszego miasta, chociaż wybrany przez samych członków i z pomiędzy członków, krwawo będzie musiał dorabiać się zaufania i popularności. Życie dotychczasowe, prowadzone jak pod futerałem jasełkowym, rzuciło nas w egoizm jednostkowy, który miał czas rozrość się, w straszliwszy stokroć egoizm społeczny. Każdy z nas, pogląda z niedowierzaniem na najbliższego siebie,—i usiłuje polegać jedynie na samym sobie. Niechcąc więc, czy niemogąc poznać się wzajem i pozbawieni ztąd wszechwładnéj siły zbiorowéj, marnujemy siły i środki, w wysiłkach pojedyńczych, ze szkodą krajowego bogactwa, moralności i ukształcenia. Potrzeba praktyki społecznego życia, wdrażającéj do pewnego taktu w każdem przedsięwzięciu, staje się coraz gwałtowniéj konieczną. Że zaś Towarzystwa kredytowe ziemskie i miejskie, drogą wzajemnéj ufności i poręki, mnożą bogactwo narodowe,—one więc staną się może najwłaściwszym punktem wyjścia ze stanu dzisiejszéj apatji, niewiary i lękliwości. Przekonamy się może, że dla dobra powszechnego działać winniśmy wszelkiem siłami. Życie pośród społeczeństwa, przez siebie i dla siebie tylko, jest chorobliwém złudzeniem. Samolub, trzymający się biernie względem powszechnego dobra, ekspoatuje zbrodniczo siły społeczne, moralne i fizyczne, nieodwdzięczając się niczem za nie;—ale natomiast domierza się na nim straszna kara nieufności i wzgardy publicznéj. Lecz któż dziś niepojmuje, podobnie anti-socialnych postaci?..

Wracając do kwestji Towarzystwa kredytowego miejskiego, i pomijając podrzędne formalności administracji, sądziłbym, że przy organizacji takowych, głównie należałoby: a) Zważyć ciężkość wypadków, w których Towarzystw astekuracji ogniowéj, nieodpowiada za cenę domu i b) Obliczyć nietylko normalną wartość domu, przybliżoną trwałość jego i dochód, ale przedewszystkiém dobrze określić stanowisko samego miasta, w którém Towarzystwo ma się organizować. Od należytego rozważenia dwóch powyższych danych, zależeć ma określenie skali pożyczki a właściwość téj skali, stanowić tylko może o bezpieczeństwie Towarzystwa i kursie listów zastawnych.

Cóż dodać z wiadomości bieżących, czyli raczéj brukowych? Chyba, że ceny ziarna trzymają się u nas wysoko, płacimy żyto od 17 do 18 złotych, pszenicę około, lub więcéj 26 złotych a owies około 8 złotych, za korzec, zresztą wielkiéj miary, to jest czterdziesto - garncowy: Zima zagląda do nas wcześnie, znosimy już od 4 do 5 gradusów mrozu, pomimo, że dni są jasne i pogodne.

J. P.

Ryga *17 października.*

Owsa bardzo się u nas temi dniami dopytywano i dawano za 75 funtowy po 78 rub.; świeżo jednak kupiono nieco po r. 76 k 50 i ta cena dotąd została. Żyto 116, 117 f. kupowano po 114 r. i nabyto około 150 łasztów; teraz sprzedający żądają po rs. 115; za przyszłe dają po 105 r. 50% zadatku lub po 110 z 25% zadatku, sprzedający zaś domagają się 105 rub. na wypłatę w całości zaraz. Siemienia lnianego dobrego przywieziono około 33,000 worków, i sprzedano po rs, 10 k. 50, po rs. 10 i po 9 k. 75; gorszego dostarczono około 12,000 worków, a sprzedawano po rub. 8 kop 25 i po 5 rub. wedle gatunku. Len kupowano po rub. 41, 40, 38 i 32; przywóz bardzo powolny i nieznaczny. Pieńka gotowa cieńka i czysta była sprzedawaną po rs. 117 i po téj cenie nabyta około 6000 berk.; o przyszłą zawierano umowy po 102 r. 50 kop. na gotówkę i po 108 z 10% zadatku. Za siemię konopne 90 f. żądano po 5 rub. z 25% zadatku i po 4 rub. 75 k. z 50%; dawano mniéj o 25 kop. Za olej konopny żądają na gotówkę po 40 rub.

Królewiec, *d. 28 października 1861 r.*

Targi nasze słabły niemal z każdym dniem, tak że do dziś pszenica w jednym tygodniu o blisko 5 sbr. w cenie straciła. Żyto zas jednak, lubo się nieco obniżyło zawsze zajmuje kupujących i otrzymuje dobrą cenę. Również tak samo ma się z grochem. Jare zboże przeciwnie jak owies i jęczmień mało znajduje amatorów.

Płacono na giełdzie naszéj:

		za szefel Pruski z doliczeniem	17% agio.		korzec Warszawski.	
	funt. holl.	srb.	złp.	gr.	złp.	gr.
Pszenicy jasnéj z wagą	126—134	94—106	50	18	57	2
„ czerwonéj	122—131	80—98½	43	2	53	1
Żyta	111—115	52—53	28	—	28	16
„	121—124	60—62	32	9	33	11
„ na odstawę w paź.	——120	—60	—	—	32	9
„ „ na wiosnę	—— 80	—— 61	—	—	32	25
„ „ w Maju i Cz.	——120	—— 59	—	—	31	23
Owsa na odstawę w Wrześn. i Październ.	—— 50	—— 29	—	—	15	18
Ditto na wiosnę	—— 50	—— 29	—	—	15	18
Grochu białego	—— 55	—— 72	29	18	38	23
„ burego	—— —	65—88	35	—	47	12
Bobu	—— —	—— 65	—	—	35	—
Wyki	—— 48	52—55	25	25	28	—
Siemienia lnianego	108—112	75—80	40	12	43	2

Spirytusu 8000% Tralles. z naczyniem Tal. 22½.
Kursa zamian: Londyn 3 m. 200⅜; Amsterdam 71 dni 101¹/₁₂; Hamburg 9 tyg. 44⁷/₁₂; Berlin 2 m. 99⅓; 3 m. 99; Paryż 2 m. 79⅙.
Rubel zamienia się po 28¹¹/₂₄ sbr.

Agencja Domu Nadniemeńskiego J. GOŚCICKI.

ROZMAITOŚCI.

— Dnia 29 września r. b. przeniósł się do wieczności wsławiony autor „Historji XVIII stulecia", Fryderyk Krzysztof Schlosser, urodzony w r. 1776. Od r. 1817 był profesorem przy uniwersytecie heidelberskim i wydał wiele dzieł historyczych, pomiędzy któremi najważniejszém niezaprzeczenie jest wspomniana wyżéj „Historja."

— Główki nasienne czyli, tak zwane pospolicie szyszki łopianu, po zupełném dojrzeniu, używane są przez tapicerów francuskich i angielskich do wyścielania mebli, i wybornie zastępują sprężyny.

— Książę Schwarzburg - Rudolfstadt składa zarząd swego państewka i wstępuje w związki małżeńskie z dziewicą średniego stanu, co ma nastąpić w połowie przyszłego listopada. Ulubioną księcia jest panna Szulcówna z Królewca, która lat kilka bawiła ze swą matką u wód w Rudolfsztacie, ma lat 25 i jest pięknéj powierzchowności. Książę zakochany ma lat 68 — Brat księcia urodzony w r. 1798, ma po nim objąć rządy.

— Wielki książe wejmarski udarował Franciszka Liszta tytułem kamerhera, co teraz można już było uczynić, gdyż dany temu artyście order korony żelaznéj przez cesarza austryjackiego, faktycznie go uszlachcił. Zachodzi pytanie, czy to szlachectwo i oparte na niém kamerherowstwo nieponiesie szwanku z tego powodu, że żelazna korona Lombardji dla cesarza austryjackiego jest własnością wątpliwą.

— W jednym z dzienników dublińskich wydrukowano następujące ogłoszenie: „Gentelmann, który w przeszłą środę w Kingstownie wyjął z kieszeni pewnego pana pugilares, proszony jest najuprzejmiéj o zwrót znajdujących się w tym pugilaresie dokumentów, z wyjątkiem 26 funtów sterlingów, które może zatrzymać przy sobie, jako nagrodę okazanéj w tém zdarzeniu zręczności. Pan ów, który postradał swój pugilares, przy sposobności wyraża podziękowanie zręcznemu gentelmannowi za zostawienie przy nim zegarka i łańcuszka. Adres: Kinsleys Hotel Church Lane."

— Wiadomo, że dotychczas nikt niemógł urządzić takiego termometru, któryby wskazywał bardzo wysokie stopnie temperatury. Spirytus zaczyna wrzeć gdy cieplo dojdzie 78 stopni, żywe srebro wre w gorącu 360 stopni, nawet termometr z rozrzedzoném powietrzem niewskazuje ściśle temperatury wyższéj nad 500 stopni C. Pyrometr platynowy Wedgwooda wskazuje wprawdzie do 1,400 stopni gorąca, ale jest dalekim od ścisłości naukowéj. P. Mac-Yvor w Watertownie (w wyższéj Kanadzie) wynalazł niedawno bardzo ścisły pyrometr do mierzenia najwyższych temperatur; można bowiem za pomocą tego narzędzia mierzyć natężenie gorąca do 3,000 stopni nawet aż do dziesiątych ich części. Dowcipny ten przyrząd składa się z trąbki platynowéj z dodaniem niklu i węgla krystalicznego. Długość trąbki od zera wynosi trzy centymetry; co każde 200 stopni ciepła przyrząd rozszerza się na 1 centymetr. Na nieszczęście ten pyrometr kosztuje bardzo wiele, z powodu drogości platyny i węgla krystalicznego, którym, jak wiadomo, jest djament. Pyrometr Mac-Yvora kosztował go najmniéj 30,000 dollarów i 10 lat pracy.

— Dnia 12 sierpnia, we Frankfurcie nad Menem zmarł mając lat 74, znakomity dziejopis sztuki, inspektor tamecznego muzeum artystycznego, J. Passawan. Oprócz poważanéj w nim nauki, Passawan był niemniéj cenionym jako człowiek wielkiéj prawości i szlachetnego zapału ku wszystkiemu co zacne.

— Niedawno znakomity astronom Leverrier złożył paryzkiéj akademji nauk zakończenie swéj ogromnéj pracy nad biegiem ciał niebieskich Merkurjusza, Wenery, Ziemi i Marsa. Ostatnia część jego pracy zawiera spostrzeżenia nad ruchem Marsa. Liczne obserwacje Leverriera nad obiegiem najbliższych od słońca ciał systematu planetarnego, otwarły drogę do robienia nader ciekawych wniosków. Okazuje się z nich, równie jak z przepowiedni istnienia Neptuna, że skutkiem samych dociekań teoretycznych, można dowieść istnienia w naszym systemacie planetarnym mnóstwa drobnych ciał, całkiem niedostępnych dla oka. Ciała te, jakkolwiek niewidzialne, w skutek powszechnéj siły ciążenia, wywierają znaczny wpływ na wielkie planety; a będące wypadkiem tego wpływu rozmaite zboczenia w ruchu planet widzialnych, dają poznać jak gruppy ciał niewidzialnych rozmieszczone są w przestrzeni. Na téj zasadzie Leverrier dowodzi, że między słońcem a Merkurjuszem mieści się pasmo drobnych asteroid, których massa razem wzięta wyrównywa massie Merkurjusza. Podobne pasmo drobnych ciał znajduje się między ziemią a słońcem, i wyrównywa $\frac{1}{10}$ massy ziemi. Planeta nasza krąży pomiędzy mnóstwem tych ciałek, które niekiedy dają znać o sobie nawet widocznie, przez meteory i gwiazdy spadające. Nakoniec cała massa asteroid między Marsem a Jowiszem, równa się $\frac{1}{3}$ massy ziemi; znaczna liczba tych ciał daje się widzieć za pomocą teleskopu, lecz większa niewątpliwie pozostaje w ukryciu. Owoż jaki to rój bogaty ten nasz system słoneczny.

— Niejaki p. Castelno wyzwał homeopatów na następujące doświadczenie. Powinny być podług wszelkich prawideł Hahnemanna i jego zwolenników przygotowane lekarstwa homeopatyczne. P. Castelno i dziesięciu jego przyjaciół gotowi są zażyć ile się podoba doz i ziarnek tych troskliwie przygotowanych leków, i jeżeli na zdrowém ich ciele okaże się jakakolwiek odpowiednia choroba lub przynajmniéj jéj symptomat, to uroczyście obowiązują się zeznać, iż homeopatja niejest urojeniem. W przeciwnym razie homeopata, który przyjmie wyzwanie, powinien będzie przyznać i przyznanie swe stwierdzić podpisem własnoręcznym, że roztwory homeopatyczne mają ten sam skutek, co czysta woda wprost ze źródła wzięta. Jeden lekarz homeopata, professor pewnéj szkoły medycznéj przyjął wyzwanie p. Castelno, ale tylko co do homeopatycznych roztworów arseniku; Castelno zgodził się i na to: rzecz ciekawa, co ztąd wyniknie? Prawdę mówiąc, homeopaci powinniby przyjąć wyzwanie bez żadnych ograniczeń, ażeby skorzystać ze sposobności dowiedzenia, iż działają z najgłębszém przekonaniem o skuteczności swéj sztuki.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— „Grodzieńskie wiadomości gubernjalne" ogłosiły następującą statystykę ludności gubernji za r. 1860: Ogół mieszkańców gubernji Grodzieńskiéj wynosił 862,854 głów, z tych 426,463 płci mężkiéj i 436,491 płci żeńskiéj, stosunek przeto mężczyzn do kobiét jest jak 100 : 102,32. Pod względem liczby ludności, powiaty idą w porządku następującym: Słonimski 116,377 mieszkańców, Grodzieński 114,123, Brzeski 109,683, Bielski 101,084, Kobryński 99,478, Białostocki 96,776, Wołkowyski 77,793, Prużański 74,156, Sokólski 70,376 mieszkańców. W téj liczbie ludność miejska wynosiła 106,653 a wiejska 756,201 mieszkańców. Stosunek ludności mężkiéj do żeńskiéj wynosił: po miastach 100:90,32, a po wsiach 100: 104. Miasta ludniejsze są następujące: Grodno 20,121 mieszkańców, Brześć 19,543, Białystok 16,544, Słonim 8,203, Kobryń 6,871 mieszk.; inne miasta liczą od 3,500 do 4,800 mieszkańców. Co do wyznań, ludność téj gubernji przedstawia następujące liczby:

Wyznania	mieszkańców	stosunek %
Greko-Rossyjskiego	464,265	54
Rzymsko-Katolickiego	295,132	34
Mojżeszowego	96,507	11
Mahometańskiego	1,159	0,13
Protestanckiego	5,791	0,67

— Niedawno donieśliśmy o przybyciu do Wilna znanéj artystki-śpiewaczki, pani *Cybulskiej*, uczennicy Konserw: Paryskiego, dziś zaś pośpieszamy zawiadomić, że pani Cybulska od 1 listopada zamierza rozpocząć dawanie lekcij śpiewu we własném mieszkaniu, w domu Samsona przy ulicy Niemieckiéj. Lekcje odbywać się będą 3 razy na tydzień, w poniedziałki, środy i piątki po 2 godziny, na 8 uczennic. Opłata nader umiarkowana, bo za 12 lekcij rs. 6.

— Piszą z Warszawy do dziennika izraelskiego „Syon" w Odessi :—„Komunikuję wam przykład godny naśladowania. Przed dwóma laty przybył do Warszawy dr. Jastrow, jako kaznodzieja dla zajęcia miejsca dra Goldsmita wezwanego do Lipska. Doktor Jastrow, chociaż urodzony w Rogoźnie w W. Ks. Poznańskiém, lecz wychowany przez Niemców, nieumiał ani słowa po polsku. Przybywszy do Warszawy, pojął rychło swe przeznaczenie, i od marca roku bieżącego kazania swe miewa wyłącznie w języku polskim. Nauki jego tłumnie ściągają do synagogi nietylko wyznawców zakonu mojżeszowego, lecz i katolików; a żaden z nich, opuszczając dom modltwy ani podejrzewa, że kaznodzieja odebrał wychowanie w Niemczech. Dr. Jastrow doświadcza wielkiego zaufania ku sobie nietylko między wspołwyznawcami, ale też i między ludnością chrześcijańską i wywiera dobry wpływ na oświatę tutejszych Izraelitów. Życzymy z duszy, ażeby wszyscy nauczyciele mogli mu wyrównać zdolnością i dążnościami, a wówczas panująca dotąd w niższych warstwach narodu gruba ciemnota rychłoby się rozproszyła. Wpływ dra Jastrowa z dniem każdym wzrasta i oddziaływa dobroczynnie nawet na klassy wyższe, które pojmują już teraz, że niemożna inaczéj podnieść mass ludu, tylko zbliżeniem się ku nim..... Przypuszczono już Żydów do wszystkich cechów, wybrano kilka osób do deputacji miejskiéj, teraz wybierają na członków rad powiatowych i miejskich. (Do dnia 7 października wybrano z pomiędzy Izraelitów 19-tu do rad powiatowych i 21 do rad miejskich). Gdy niedawno poczęły się zawiązywać ziemiańskie spółki kupieckie pod nazwą Domów zleceń, mające na celu wyzwolenie handlu zbożowego od wpływu drobnych przekupniów, nikt ani przypuszczał, że dozwolony zostanie Żydom by najmniejszy udział w tych stowarzyszeniach; tymczasem się okazało, że właściciele ziemscy niekładą żadnéj tamy temu udziałowi w spółkach. Ziemianie zakładając rzeczone Domy, chcieli tylko wyzwolić się od tych, którzy frymarcząc drobnemi kapitalikami, działali na ich szkodę. Nieraz się zdarza, iż posiadacz ziemi bywa w kłopotliwém położeniu z powodu chwilowego niedostatku grosza, i wtedy bywa zmuszony sprzedawać swe produkta za pół-darmo. Ażeby tego uniknąć ucieka się zwykle do pożyczki na ogromne procenta; wiadomo bowiem, że mały kapitalik, ażeby mógł wyżywić swego posiadacza, musi mu przynosić znaczniejszy dochód niż kapitał wielki. Owoż dla uchronienia się od tych sprzedaży przymusowych i pożyczek rujnujących, chcieli się tylko wyzwolić ziemianie. Teraz w Płocku i innych miastach. gdzie istnieją Domy zleceń, Żydzi wszędzie mają w nich udział; owszem, przyjmują ich nawet chętnie, ceniąc doświadczenie w zawodzie kupieckim, na którém zbywa ziemianom...

— Mołdawskie ministerstwo dróg i kommunikacji weszło w umowę z p. Mauroeni o projekt zbudowania kolei żelaznéj od północnéj granicy księstwa do Dunaju z odnogami do Okien i Jass. Ponieważ projektowana droga zapowiada znaczny wpływ na handel prowincij południowych naszego kraju, nie od rzeczy więc będzie przypatrzyć się bliżéj temu przedmiotowi, jak go podają dzienniki. Rząd mołdawski przyjął na się zobowiązanie złożyć izbom projekt postanowienia co do ustępstwa rzeczonéj linji w przeciągu sześciu miesięcy czasu. Przedsiębiercy budowy kolei żelaznéj otrzymują od rządu zapewnienie rocznego dochodu $6\frac{3}{5}\%$ i amortyzacji $\frac{2}{5}\%$ całego kapitału mającego się wyłożyć na bndowę, z tym wszakże warunkiem, że ogólna summa wydatków niebędzie przenosić 170,000 franków na kilometr drogi. Ziemia rządowa, z wyjątkiem gruntów prywatnych, na całéj przestrzeni drogi, równie pod samą linję jak i pod budowy do niéj potrzebne, oddaną będzie darmo do użytkowania przedsiębiercom na powierzchni i wewnątrz. Wszelkie przedmioty niezbędne do budowy i eksploatacji uwalniają się od ceł na lat 15. Za to wszystko stowarzyszenie kolei żelaznéj obowiązuje się ze swéj strony przewozić wojsko i ammunicję oraz depesze rządowe po cenie zniżonéj. Linja, o któréj mowa, ma długości 300 kilometrów (około 282 wiorst), i będzie stanowić dalszy ciąg linji krakówsko-lwowskiéj, mającéj się przedłużyć do Czerniowiec. Daléj doliną Seretu droga pójdzie do Michaileni na granicy księstwa, a stamtąd między Botoczani i Falticzena aż do Galaczu. Na całéj przestrzeni potrzeba będzie bardzo nieznacznéj liczby mostów tylko w północnéj i południowéj dolinie Seretu. Droga ta w połączeniu z galicyjską tém większego może nabrać znaczenia handlowego, że zapowiedziano już połączenie dróg żelaznych galicyjskich z nad-teszyńskiemi. Dla zbadania projektu połączenia kilku inżynjerów towarzystwa kolei nad-teszyńskich zasiadło w Tarnowie i jak utrzymują, daleko już posunęło swe prace. Tym sposobem, jeżeli projekt przyjdzie do skutku, Królestwo Polskie, Galicja, Węgry i Księstwa Naddunajskie połączą się w kolosalną spółkę handlową, któréj działanie kto wié jak wielkiéj może być doniosłości. W Odessie już teraz poczynają z tego powodu trąbić na trwogę.

— Towarzystwo żeglugi na Dnieprze w roku bieżącym powiększyło liczbę swych statków o dwa parowce. Również przestrzeń, po któréj odbywa się nawigacja, zamiast od Kijowa do Krzemieńczuga jak w roku przeszłym, teraz rozciąga się od Kijowa aż do Jekatyronosławia, i statki krążą tu po trzy razy na tydzień. Ale za to w górę od Kijowa ku Mohylewowi dotąd nieurządzono żeglugi prawidłowéj; karetki pocztowe, które poczęły od lipca krążyć między Mohylewem a Kijowem, ledwie w części są pomocne, i nigdy niezastąpią taniéj a łatwéj drogi wodnéj. Mieszkańcy okolic naddnieprzańskich, uskarżając się na brak porządnéj kommunikacji, twierdzą, że towarzystwo żeglugi parowéj dobrzeby wyszło, gdyby pomyśliło o zaradzeniu temu niedostatkowi.

— D. 29 zeszł. mca widzianą była w Rewlu zorza północna. Zjawisko to tém się odznaczało, że począwszy od zachodu słońca, poprzedzała je długa na całe niebo od WSW w kierunku do ONO, smuga światła ruchomego szeroka około 5 stopni. O kwadrans na 8-mą ta smuga była całkiem znikła, ale o pół do 8-méj znowu się ukazała tylko nieco bledszą. Dopiéro o 8-méj wystąpiła prawdziwa zorza północna w postaci odcinka koła promienistego, i trwała do głębokiéj nocy.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Korrespondentowi z Sawicz ulicy. W kalendarzu przyszłorocznym już się życzeniom pańskim zadość stało, umieszczenie zatém artykułu pańskiego w piśmie naszém, byłoby powtórzeniem rzeczy podanych już do wiadomości powszechnéj.

Pani K. korrespondentce z Rohaczewa. Niesłuszną jest obawa pani, że żniwiarki odbiorą sposób zarobkowania ludności wiejskiéj, aby tylko były ręce i ręce chętne a pracy aż nadto będzie. Słuszniejszą i prawdziwszą jest obawą, że rąk tych braknie i braknie na długo. Że jeszcze nieumiemy obchodzić się z maszynami to prawda, ale i to nie powód, żebyśmy je zarzucili i opuścili ręce, że nam się tego nauczyć nie chce. Gospodarstwo całéj cywilizowanéj Europy opiera się na machinach bez nich by istnieć nie mogło, otóż o ile i my w ogólnéj kulturze kraju dorównywamy innym o tyle i zastępować siłę ludzką machiną winniśmy, zwłaszcza w chwili obecnéj reformy stosunków włościańskich.

CENY TARGOWE W WILNIE.

od dnia 16 do 19 października.

Żyta beczka 16 rub., pszenicy beczka 24 rub., Jęczmienia beczka 12 rub., owsa beczka 9 rub., grochu beczka 16 rub., gryki 10 r., siana pud 50 kop., słomy pud 25 kop., kartofli beczka 5 r. 50 k. masła pud 8 rub. 75 kop.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Въ Гродненской палатѣ государственныхъ имуществъ, будутъ производиться публичные торги 10 числа ноября мѣсяца сего года, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на продажу лѣса изъ казенныхъ дачъ, назначеннаго къ сбыту по смѣтѣ въ періодъ съ 1 сентября сего 1861 по 1-е января будущаго 1862 года. Почему желающіе участвовать въ таковыхъ торгахъ, благоволятъ явиться къ назначенному сроку, съ наличными залогами, равняющимися $\frac{1}{3}$ части оцѣночной суммы и $\frac{1}{3}$ цѣны состоявшейся на переторжкѣ за приторгованный матеріалъ. Свѣдѣніе о количествѣ продаваемаго лѣса изъ каждой дачи можно видѣть изъ прилагаемой при семъ вѣдомости, какихъ же оный породъ и какихъ размѣровъ, а также о подробныхъ условіяхъ продажи, покупатели узнаютъ при торгахъ. Октября 13 дня 1861 года.

ВѢДОМОСТЬ

о казенныхъ дачахъ, изъ коихъ предназначена продажа лѣса въ періодъ съ 1-го сентября 1861 по 1-е января 1862 года.

НАЗВАНІЕ УѢЗДОВЪ и ЛѢСНЫХЪ ДАЧЪ.	Строевыхъ бревенъ. растущихъ	Строевыхъ бревенъ. валежныхъ	Дровъ к. с. растущихъ	Дровъ к. с. валежныхъ	Счетомъ. жердей.	Счетомъ. кольевъ.	Хворосту к. с.
ГРОДНЕНСКАГО УѢЗДА.							
Гродненская	798	„	2653	„	72	135	217
Колодежанская	„	„	97	„	„	„	5
Русотская	„	„	„	„	135	725	9
Малыщинско-Грандзицкая	„	„	6	„	„	„	5
Кохановско-Понемунская	„	„	4	„	„	„	5
Плебновецко-Ледзянская	„	„	13	„	„	„	2
Чещевлянская	„	„	5	„	„	„	„
ВОЛКОВЫСКАГО УѢЗДА.							
Яловская	50	„	150	„	„	„	„
Свислочская	100	„	120	„	„	„	„
Колонская	„	„	10	„	„	„	„
Зельвянско-Користская	„	„	50	„	„	„	„
Дречанская	50	„	10	„	„	„	„
Волковыская	„	„	10	„	„	„	„
Шидловицко-Бердзиковская	„	„	10	„	„	„	„
Кресляпская	„	„	10	„	„	„	„
СЛОНИМСКАГО УѢЗДА.							
Деречинская	„	„	175	„	„	„	„
Борецкая	„	870	917	„	„	„	300
Илкинская	„	145	494	„	„	„	20
Вядотупичицкая	„	„	125	„	„	„	„
Соколовско-Здзитовская	152	„	88	„	„	„	„
Рожанская	„	335	263	„	„	„	„
КОБРИНСКАГО УѢЗДА.							
Гутовско-Верхутская	„	„	18	„	„	„	„
Бездежская	„	„	60	„	„	„	„
БРЕСТСКАГО УѢЗДА.							
Фавстиновская	162	„	314	„	„	„	„
Замшанская	436	„	1222	„	„	„	„
Верхолѣская	37	„	418	„	„	„	„
Радежская	„	50	60	„	„	„	„
Ляховецкая	„	50	25	„	„	„	„
Шебринская	„	„	46	„	„	„	„
БѢЛОСТОКСКАГО УѢЗДА.							
Кнышинская	„	„	261	„	3000	„	„
СОКОЛЬСКАГО УѢЗДА.							
Изъ засохшаго еловаго лѣса.							
Сокольская	„	1120	9677	„	„	„	„
Изъ бурелома.							
	„	426	435	„	„	„	„
Изъ засохшаго еловаго лѣса.							
Лазниско-Клышавская	„	„	350	„	„	„	„
Бурелома.							
	„	„	273	„	„	„	„
Изъ сухоподстойнаго, перестойнаго и валежнаго лѣса.							
Супрасльская	„	400	„	„	„	„	„

За управляющаго палатою губернскій лѣсничій *Даниловъ*.
Дѣлопроизводитель *Юравскій*. (706)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. W Grodzieńskiéj izbie dóbr państwa będą się odbywały targi dnia 10 listopada ter. roku, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na przedaż drzewa z lasów skarbowych, przeznaczonego do zbycia według listy w perjodzie od 1-go września ter. 1861 roku do 1-go szycznia nast. 1862 roku. Przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie z gotowemi zastawami równającemi się $\frac{1}{3}$ części summy ocenkowéj i $\frac{1}{3}$ ceny umówionéj na przetargu za materjał zatargowany. Wiadomość o ilosci przedającego się drzewa z każdego lasu, można powziąć z załączającego się niżéj wykazu, jakiego zaś jest gatunku i jakich rozmiarów, tudzież o szczegółowych warunkach przedaży, kupujący dowiedzą się przy targach. Dnia 13 października 1861 roku.

WYKAZ

lasów skarbowych, z których zamierzona jest przedaż drzewa w perjodzie od 1 września 1861 do 1 stycznia 1862 roku.

WYMIENIENIE POWIATÓW i NAZW LASÓW.	Berwion budulcowych. Rosnących.	Berwion budulcowych. Powałowych.	Drzewa na opał sąż. k. Rosnących.	Drzewa na opał sąż. k. Powałowych.	Sztuk. Żerdzi.	Sztuk. Kołów.	Chrustu sąż. kub.
W POWIECIE GRODZIEŃSKIM.							
Grodzieński	708	—	2653	—	72	135	217
Kołodeżański	—	—	97	—	—	—	5
Rusotski	—	—	—	—	135	725	9
Małyszczyńsko-Gradzicki	—	—	6	—	—	—	5
Kochanowsko-Poniemuński	—	—	4	—	—	—	5
Plebanowiecko-Ledziański	—	—	13	—	—	—	2
Czeszczewlański	—	—	5	—	—	—	—
W POW. WOŁKOWYSKIM.							
Jałowski	50	—	150	—	—	—	—
Swisłocki	100	—	120	—	—	—	—
Kołoński	—	—	10	—	—	—	—
Zelwiańsko-Korzyski	—	—	50	—	—	—	—
Dreczański	50	—	10	—	—	—	—
Wołkowyski	—	—	—	—	—	—	—
Szydłowicko-Berdzikowski	—	—	10	—	—	—	—
Kreślański	—	—	10	—	—	—	—
W POW. SŁONIMSKIM.							
Dereczyński	—	—	175	—	—	—	—
Borecki	—	870	917	—	—	—	—
Ilkiński	—	145	494	—	—	—	20
Wiadotupiczycki	—	—	125	—	—	—	—
Sokołowsko-Zdzitowski	125	—	28	—	—	—	—
Różański	—	335	263	—	—	—	—
W POW. KOBRYŃSKIM.							
Gutowsko-Wierchucki	—	—	18	—	—	—	—
Beżdeżski	—	—	60	—	—	—	—
W POW. BRZESKIM.							
Fawstynowski	162	—	314	—	—	—	—
Zamszański	436	—	1222	—	—	—	—
Wiercholeski	37	—	418	—	—	—	—
Radeżski	—	50	60	—	—	—	—
Lachowiecki	—	50	25	—	—	—	—
Szebryński	—	—	46	—	—	—	—
W POW. BIAŁOSTOCKIM.							
Krzyzyński	—	—	261	—	3000	—	—
W POW. SOKOLSKIM.							
Z wysechłego lasu jadłowego.							
Sokolski	—	1120	9677	—	—	—	—
Z wywrótni.							
	—	426	435	—	—	—	—
Z wysechłego lasu jadłowego.							
Łaźnisko-Kłyszawski	—	—	350	—	—	—	—
Z wywrótni.							
	—	—	273	—	—	—	—
Z drzewa zeschłego, przestałego i powału.							
Suarański	—	400	—	—	—	—	—

Za zarządzającego izbą leśniczy gubernski *Danilow*.
Sekretarz *Jurawski*. (706)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 23-го по 26-ое октября.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ. Пом: Скирмунтъ. Бронскій. Залескій. Бениславскій. Г-жа Шалевичъ. Князь Четвертынскій. кап. Клечковскій. Полк. Уланъ. Минскій. Войткунскій. Вексъ. Оперманъ.

Въ разныхъ домахъ:

Виленскій губ. предв. двор. дѣй. ст. сов. каммергеръ А. Е. Домейко.

Въ д. Пузыны: А, Мончинскій. Й. Прокоповичъ. Отст. полк. Стржелецкій. Пом. А. Жилинскій. Кол. асс. М. Свольксиъ. Т. Шишко.—Въ д. Брандта: Становый приставъ Вышомирскій. Въ д. Св. Михальскомъ: б. студ. СПетербургскаго универс. Вл. Марковскій.—Въ д. Крассовскаго: б. студ. СПетерб. универ. Вл. Пилецкій. Г. Соколовскій. Подпор. В. Завадзкій. юнкеръ И. Кушелевскій.

Выѣхавшіе изъ Вильна, съ 23 по 26 октября.

Скирмунтъ. Минскій. Гелингъ. Цытовичъ. Крживицкій. Шапира. Рудомина. Уланъ. Помарнацкій. Бениславскій. Ст. Кундзичъ. В. Малевскій. Отст. пор. Гр. О·Рурк. Ст. Богдановичъ. К. Довгялло. В. Зеновичъ. Гр. С. Плятеръ. Отст. Ротм. Валентыновичъ. Ст. сов. Цытовичъ. б. ученикъ Минск. Гимн. Б. Боровикъ. Кол. рег. Ив. Поржецкій.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 23-go do 26-go października.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob.: Skirmunt. Broński. Zalewski. Benisławski. Pani Szalewicz. Książe Czetwiertyński. Kap. Kleczkowski. Półk. Ułan. Miński. Wojtkuński. Weks. Operman.

W różnych domach:

Marszałek szlachty gub. Wileń., rzecz. radca st. szambelan A. Domejko.

W d. Puzyny: A. Mończyński. d. Prokopowicz. Dym. Półk. Strzelecki. Ob. A. Zyliński. Ass. kol. J. Swolkień. T. Szyszko.—W d. Assesor wydziałowy Wyszomirski.— W d. św. Michalskim: b. student Uniwersytetu Petersburgskiego Wł. Markowski.—W d. Krassowskiego: b. stud. Uniwers. Petersb. Wł. Pilecki. G. Sokołowski. Podpor. W. Zawadzki. Junkier J. Kuszelewski.

Wyjechali z Wilna, od 23-go do 26-go października.

Skirmunt. Miński. Goebling. Cytowicz. Krzywicki. Szapira. Rudomina. Ułan. Pomarnacki. Benisławski. St. Kundzicz. W. Malewski. Dym. chor. Hr. O'Rurk. St. Bohdanowicz. K. Dowgiałło. W. Zenowicz. Hr. S. Plater. Dym. Rotm. Walentynowicz. Rad. st. Cytowicz: b. uczeń gimnaz. Mińskiego. B. Borowik. Reg. kol. J. Porzecki.

Печатать позволяется. Вильно, 26 октября 1861 г. — Ценсоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ*.

W drukarni A. H. Kirkora.